

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้า (กุ่ม) ให้เป็นศูนย์กลาง
การเรียนรู้ทางด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

โดย

นางฉวีวรรณ ศิริปีมา และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มีการ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของ

กระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการ “การศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้า (ก่อง) ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวก่อง และเป็นการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านกกเชียง โดยเฉพาะชาวก่อง เกิดการเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการสืบทอดความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวก่อง อีกทั้งเป็นการสร้างและพัฒนาทีมวิจัยและคนในหมู่บ้านให้มีทักษะและความรู้ในการทำงานด้านศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรม

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและได้รับการสนับสนุนทางด้านบุคลากรและกระบวนการทำงานจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ทำให้ทีมวิจัยสามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

สุดท้ายนี้ทีมวิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล รวมถึงพี่น้องชาวบ้านกกเชียงและบ้านคอกควายทุกคนที่ได้ให้คำแนะนำและให้ความร่วมมือสนับสนุนในการทำโครงการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

ทีมวิจัย
กันยายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 โจทย์วิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์	2
1.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	2
1.5 พื้นที่ดำเนินการวิจัย	2
1.6 แนวทางการดำเนินงานวิจัย	2
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.8 แผนการดำเนินงาน	4
บทที่ 2 บริบทชุมชน	
2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน	5
2.2 ประวัติศาสตร์ด้านการพัฒนาและการปกครอง	6
2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมกับการพึ่งพิงธรรมชาติ	8
2.4 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	10
2.5 ทบพวนทุนเดิมด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	12
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยเก่าและใหม่เพื่อทบทวนความรู้และบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา	14
3.2 เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องและคนในชุมชนรับทราบ	17
3.3 พัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย	18
3.4 พัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวกลุ่ม	23
3.5 กิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายชาวกลุ่มบ้านคอกควาย ตำบลทองหลาง อำเภอยะผา จังหวัดอุทัยธานี	43
3.6 การเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวกลุ่มด้านต่างๆ	51

3.7 จัดเวทีเพื่อสรุปการทำงานของทีมวิจัยเสนอต่อคนในชุมชนเพื่อแสวงหา ความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ในระดับต่อไป	60
3.8 จัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือน	61
3.9 จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์	66

บทที่ 4 รายงานผลการวิจัย

4.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยเก่าและใหม่เพื่อทบทวนความรู้และ บทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา	69
4.2 เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องและคนในชุมชนรับทราบ	70
4.3 พัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย	70
4.4 พัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ชาวก่อ่ง	71
4.5 การบริหารจัดการศูนย์ละว้า	89
4.6 กิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายชาวก่อ่งบ้านคอกควาย ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคด จังหวัดอุทัยธานี	89
4.7 การเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวก่อ่งด้านต่างๆ	90
4.8 จัดเวทีเพื่อสรุปการทำงานของทีมวิจัยเสนอต่อคนในชุมชนเพื่อแสวงหา ความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ในระดับต่อไป	93
4.9 จัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือน	93

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย	94
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	95
5.3 สิ่งที่ได้จากการทำงานวิจัย	96
5.4 ความรู้สึกของทีมวิจัย	97
5.5 การขยายผลการทำงาน	98
5.6 การดำเนินงานขั้นต่อไป	99

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อทีมวิจัย	100
ภาคผนวก ข ตารางการดำเนินกิจกรรม	102
ภาคผนวก ค หนังสือราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง	107

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 แผนที่บ้านกกเชียง	11
รูปภาพที่ 2 สรุปความคิดเห็นจากเวทีแลกเปลี่ยนความรู้	15
รูปภาพที่ 3 แนวการปรับแผนกิจกรรม	15
รูปภาพที่ 4 เข้าร่วมเวทีถอดบทเรียนที่อยุธยา	21
รูปภาพที่ 5 ผู้สนใจแวะเวียนมาชมที่ซุ้มในงาน 10 ปีสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภาคกลาง	22
รูปภาพที่ 6 ถ่ายรูปร่วมกับทีมวิจัยอื่นๆ	23
รูปภาพที่ 7 การเรียนการสอนทอผ้า	25
รูปภาพที่ 8 ครูผู้สอนตั้งใจเฝ้าช่วยเป็นตัวอย่างให้กับเด็ก	38
รูปภาพที่ 9 เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยามาเรียนรู้ที่ศูนย์ละโว้	39
รูปภาพที่ 10 เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยาเข้ามาเรียนรู้ในหมู่บ้าน	41
รูปภาพที่ 11 เชื่อมร้อยเครือข่ายชาวก่องที่บ้านคอกควาย	44
รูปภาพที่ 12 ชาวบ้านคอกควายมาเยี่ยมชมการทำงานของทีมวิจัยที่บ้านกกเชียง	50
รูปภาพที่ 13 ถอดบทเรียนการสอนภาษาให้เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยา	56
รูปภาพที่ 14 แบ่งกลุ่มคุยกับเด็กนักเรียนเพื่อถามถึงปัญหาที่พบ	57
รูปภาพที่ 15 ชาวก่องและทีมวิจัยเข้าร่วมในงานประเมินโรงเรียน	58
รูปภาพที่ 16 คณะประเมินเยี่ยมชมซุ้มต่างๆ	59
รูปภาพที่ 17 ทีมวิจัยช่วยกันเขียนและตรวจรายงาน	67
รูปภาพที่ 18 อุปกรณ์การทอผ้า	82
รูปภาพที่ 19 บรรยากาศการจัดตกแต่งศูนย์ละโว้	84
รูปภาพที่ 20 ผังการจัดนิทรรศการภายในศูนย์ละโว้	86
รูปภาพที่ 21 เด็กๆมาเรียนทอผ้าที่เรือนไม้ศูนย์ละโว้	87
รูปภาพที่ 22 ชาวก่องบ้านคอกควายและบ้านกกเชียง	90
รูปภาพที่ 23 ถ่ายรูปร่วมกับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยา	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นที่อยู่ของคนที่เรียกตัวเองว่า “ก่อง” รู้จักกันในนามของ “ละว้า” ดำรงชีพด้วยการทำไร่ และพึ่งพิงทรัพยากรจากธรรมชาติรอบตัว เช่น เกือบของป่า สาสัตว์ จับปลา ช้อนกุ้ง ชาวก่องมิได้อยู่ลำพังเพียงกลุ่มเดียว แต่มีกลุ่มไทย ลาวต่าง ๆ เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน จึงเกิดการผสมกลมกลืนกันทางภาษาและวัฒนธรรม ภาษาที่อ่อนแอก็จะถูกกลืนกลายเป็นภาษาที่แข็งแกร่งกว่า อย่างเช่น ภาษาที่ก่องที่บ้านกกเชียง แต่พอรู้ว่าภาษาของตนเองอยู่ในภาวะวิกฤตขั้นอันตราย อาจจะสูญสิ้นได้ถ้าไม่ทำการอนุรักษ์และฟื้นฟู ชาวก่องจำนวนหนึ่งจึงได้ร่วมมือกันพัฒนาตัวเขียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ การทำข้าวไร่ และนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ ภายใต้โครงการ “การศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมละว้า (ก่อง) บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปแล้ว

ผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัย “การศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมละว้า (ก่อง) ทำให้บ้านกกเชียงได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนราชการ (งบผู้ว่าซื่อโอ) ให้สร้างอาคารศูนย์การเรียนรู้ภาษา-วัฒนธรรมละว้า (ก่อง) ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ศูนย์ละว้า” เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมภาษาที่ก่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่าเราได้เดินมาถูกทางแล้ว ทางภาครัฐจึงเห็นด้วยและให้การสนับสนุนในการที่จะให้ชาวก่องบ้านกกเชียงอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมด้วยตนเอง แต่เนื่องจากชาวก่องยังไม่มีความรู้เรื่องกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงการจัดแสดง และระบบวิธีการจัดการต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ทำให้ปัจจุบันศูนย์ละว้าจึงเป็นเพียงสถานที่เพื่อพูดคุยกันและเป็นเพียงสถานที่เก็บวัสดุและเครื่องใช้ต่าง ๆ ของชาวก่องเท่านั้น มิได้เป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่มีการตกแต่งหรือนำผลงานที่มีอยู่ออกมาจัดแสดงเพื่อเผยแพร่หรือมีกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้แต่อย่างใด แทนที่ทีมวิจัยเดิมจึงได้ชวนคนในหมู่บ้านมาพูดคุยและชวนคิดกันต่อว่า ควรจะใช้ศูนย์ละว้าแห่งนี้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้นกว่าที่เป็นในปัจจุบัน เพื่อให้สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวก่องอย่างแท้จริงตามเจตนาเดิมที่ตั้งไว้ หากได้มีทีมงานวิจัยต่อไปจะเป็นสิ่งที่ดีต่อชาวก่อง เพราะมีความรู้ในเรื่องการทำงานวิจัยมาบ้างแล้ว มีคนที่พร้อมจะทำงาน และมีผลงานที่เป็นการบันทึกภูมิปัญญาไว้แล้ว

ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำโครงการ “การศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ขึ้น เพื่อหาหนทางในการพัฒนาให้ศูนย์ละว้าเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เป็นการเปิดพื้นที่ให้ทีมวิจัยได้นำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้แล้วมาจัดแสดงเพื่อเผยแพร่ผลงาน เป็นที่บ่มเพาะผู้สืบทอดมรดกด้านภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกกเชียงทั้งนี้ทีมวิจัยมีแนวคิดที่จะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตมาผสมผสานกัน

1.2 โจทย์วิจัย

แนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวกองควรเป็นอย่างไร?

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวกองอย่างแท้จริง
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านกกเชียง โดยเฉพาะชาวกอง เกิดการเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการสืบทอดความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวกอง
3. เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนาทีมวิจัยและคนในหมู่บ้านให้มีทักษะและความรู้ในการทำงานด้านศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรม

1.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

25 เดือน (เดือนกันยายน 2550 – เดือนกันยายน 2552)

1.5 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

1.6 แนวทางในการดำเนินงาน

1. เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้รับทราบ
2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยเก่าและใหม่เพื่อทบทวนความรู้และบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมาแล้วสำหรับเป็นฐานในการวางแผนงานต่อไป
3. จัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำงาน)
4. จัดอบรมกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย
5. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้เกี่ยวกับเรื่องศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (กระบวนการทำงาน การจัดแสดง การจัดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ เป็นต้น)
6. นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้
 - 6.1. การรวบรวมองค์ความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดแสดงในศูนย์การเรียนรู้ทั้งผลงานเดิมและผลงานที่สร้างขึ้นใหม่
 - 6.2. ดำเนินการจัดแสดงผลงานที่ได้ภายในศูนย์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของหมู่บ้าน
 - 6.3. จัดให้มีกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการทอดผ้า การสอนระบบตัวเขียนภาษากอง ฯลฯ

7. จัดเวทีเพื่อสรุปการทำงานของทีมวิจัยเสนอต่อคนในชุมชนเพื่อแสวงหาความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ในระดับต่อไป
8. จัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือน
9. จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนบ้านกกเคียงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวกองอย่างยั่งยืน
2. คนในหมู่บ้านกกเคียง โดยเฉพาะชาวกอง เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการสืบทอดความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคนทุกส่วนในชุมชน
4. ได้คนหรือคณะทำงานสำหรับการทำงานในศูนย์การเรียนรู้ต่อไป
5. องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการทำงานต่อของศูนย์การเรียนรู้

1.8 แผนการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	เดือนที่ปฏิบัติงาน									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้รับทราบ	*									
2	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย	*									
3	ดำเนินการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3.1 จัดอบรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (การจัดแสดง การจัดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ ฯลฯ) 3.2 จัดให้มีประชุมปฏิบัติการเพื่อวางแผนการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ละว้าฯ โดยวิทยากรจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี 3.3 ดำเนินการพัฒนาศูนย์ละว้าฯ 3.3.1 จัดให้มีกิจกรรมการสืบทอดความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กิจกรรมการทอผ้าและการสอนภาษาละว้า (ก่อง) ในโรงเรียน 3.3.2 เก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 3.3.1 มาจัดแสดงในศูนย์รูปแบบของการจัดบอร์ดนิทรรศการและหนังสือภาษาละว้า(ก่อง)										
4	จัดเวทีเพื่อสรุปการทำงานของทีมงาน					*					*
5	เขียนรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์					*					*

บทที่ 2

บริบทชุมชน

ในบทที่ 2 เป็นเรื่องของการทบทวนข้อมูลบริบทชุมชน ที่มิวิจัยได้ทบทวนข้อมูลจากเอกสาร เรื่องเล่าชาวบ้านกกเชียง (ฉบับภาษาไทย) ซึ่งเป็นผลจากรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย “การศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมละว้า(ก๋อง)” บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” เนื้อหาภายในบทประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ด้านการพัฒนาและการปกครอง ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและการพึ่งพิงธรรมชาติ และข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวก๋อง บ้านกกเชียง ซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ก๋อง หรือ อุก๋อง เป็นกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกตนเองและภาษาของเขา ส่วนราชการเรียกว่า “ละว้า” แต่คนไทยส่วนมากในพื้นที่ใกล้เคียงเรียกชุมชนนี้ว่า “ละว้า” จนกระทั่งชนกลุ่มนี้รับเอาชื่อ “ละว้า” เป็นชื่อของชนชาติของตนเอง และเรียกชื่อหมู่บ้านโดยเอาชื่อละว้ามาหน้าหมู่บ้าน เช่น บ้านละว้ากกเชียง, บ้านละว้าวังควาย เป็นต้น

ละว้ากกเชียงอพยพมาจากบ้านละว้าวังควาย เนื่องจากโรคระบาด และมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ระยะแรกตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ราบลุ่มเชิงเขาทางด้านทิศเหนือ (ปากทางเข้าหมู่บ้านบริเวณที่มีฝายน้ำล้นในปัจจุบัน) แต่เนื่องจากมีไข้ป่าชุกชุม ทำให้คนตายเป็นจำนวนมาก จึงย้ายหมู่บ้านมาอยู่ทางทิศใต้ (ที่ตั้งปัจจุบัน) จึงทำให้ชาวละว้ามีจำนวนเหลือไม่มากนัก

หมู่บ้านละว้ากกเชียงตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ของตำบลห้วยขมิ้น ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ระยะห่างจากอำเภอด่านช้าง 35 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัด 110 กิโลเมตร การเดินทางโดยรถยนต์ เป็นทางเดียวที่จะติดต่อได้

หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา มีลำน้ำไหลผ่าน มีภูเขารอบล้อม พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 21 ตารางกิโลเมตร หรือ 33,600 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดบ้านป่าขี หมู่ 7 ตำบลห้วยขมิ้น
ทิศใต้	ติดบ้านวังกกจาน หมู่ 3 ตำบลห้วยขมิ้น
ทิศตะวันออก	ติดบ้านห้วยห้วยขมิ้น หมู่ 14 ตำบลห้วยขมิ้น
ทิศตะวันตก	ติดบ้านละว้าวังควาย ตำบลวังยาว และอุทยานแห่งชาติพุเตย

ซึ่งด้านทิศตะวันตกสุดหมู่บ้านจะเป็นที่ตั้งศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน ใช้ประกอบพิธีเลี้ยงผีประจำทุกปี ในหมู่บ้านมีสถานที่สำคัญ คือ วัด โรงเรียน ศาลาเอนกประสงค์ ประปาหมู่บ้าน หอกระจายข่าว และศูนย์ศึกษาละว้า

บ้านละว้ากกเชียงมีประชากรจำนวน 147 ครัวเรือน จำนวน 585 คน แยกเป็นชาย 289 คน หญิง 296 คน จากประชากรทั้งหมดแยกเป็นชาวละว้าจำนวน 21 ครัวเรือน โดยเป็นผู้ชาย 40 คน ผู้หญิง 56 ที่เหลือเป็นราษฎรคนลาวและคนไทย แต่ด้วยการผสมผสานกลมกลืนทางสังคม ชาวละว้า

ซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมทางประเพณีเป็นของตนเอง ได้ถูกชาวไทยเชื้อสายลาวและไทย ซึ่งอพยพเข้ามาภายหลัง ผสมกลมกลืนจนปัจจุบันแทบไม่เหลือวัฒนธรรมของชาวละว้าให้เห็น

2.2 ประวัติศาสตร์ด้านการพัฒนาและการปกครอง

หมู่บ้านละว้ากกเชียงได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเป็นอย่างเป็นทางการเมื่อ 60 ปีมาแล้วโดยมีเหตุการณ์ที่สำคัญตามลำดับดังนี้

พ.ศ.2453	มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ ผู้ใหญ่มา แสนเงิน
พ.ศ.2476	ผู้ใหญ่ทองรัก แสนเงิน
พ.ศ.2516	ผู้ใหญ่อำคา ศิริปมา
พ.ศ.2518	อบรม อพป.รุ่นแรก/สร้างวัดละว้ากกเชียง
พ.ศ.2524	จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.
พ.ศ.2524	ทำถนนเข้าหมู่บ้าน
พ.ศ.2525	ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน
พ.ศ.2526	เริ่มก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ
พ.ศ.2529	ก่อสร้างโรงเรียนถ้ำนันทาส ขุนณรงค์ (ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านกกเชียง)
พ.ศ.2535	เลือกตั้งผู้ใหญ่คนแรก ศิลปหัตถ์
พ.ศ.2540	ประกวดหมู่บ้าน อพป.ระดับภาค ได้อันดับที่ 2
พ.ศ.2541	ประกวดแหล่งน้ำขนาดเล็กระดับจังหวัด ได้อันดับที่ 2

ประวัติศาสตร์ด้านการพัฒนาและการปกครองของบ้านกกเชียง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุคสมัย ได้แก่ ยุคบุกเบิก ยุคเริ่มพัฒนาและยุคพัฒนาซึ่งแต่ละยุคมีเนื้อหารายละเอียดดังนี้

ยุคบุกเบิก

คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า แต่ก่อนนี้เคยอยู่ที่บ้านละว้าวังควาย แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านกกเชียงเพราะเกิดโรคระบาด คนตายจำนวนมากและมีโจรผู้ร้ายชุกชุม นายเป่ พร้อมด้วยเมียและลูก 3 คน นายแดงและนายก็กกกับเมียและลูกอีก 2 คน จึงตัดสินใจพาครอบครัวย้ายออกจากบ้านละว้าวังควายเดินทางรอนแรมไปตามทางที่ผู้คนใช้สัญจรในขณะนั้น ผ่านเขาปึกหมู จนกระทั่งมาพบทำเลที่ดีมีดินเชิงใหญ่ขนาด 4 คนโอบอยู่กลางห้วย และพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำกินจึงตกลงกันลงหลักปักฐานกันที่นี่ ต่อมาก็มีคนอื่นๆย้ายตามมา จนสามารถตั้งเป็นหมู่บ้านได้ ต่อมาก็มีหน่วยงานทางราชการจากอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี (แต่ก่อนด้านข้างมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเดิมบางนางบวช) เข้ามาในหมู่บ้านเพื่อที่จะจัดตั้งกลุ่มชนตรงนี้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการชาวบ้านเห็นว่านายเป่ เป็นผู้นำหมู่บ้านอยู่แล้ว ก็เลยแต่งตั้งนายเป่เป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่ก็ยังไม่มีชื่อหมู่บ้าน ผู้ใหญ่เป่เห็นว่า มีกกเชียง(ต้นเชียง) ขนาดใหญ่มาก และชาวบ้านทุกคนเป็นชาวละว้าก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ละว้ากกเชียง” ต่อมาผู้ใหญ่เป่อายุมาก ทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านต่อไม่ไหว ก็เลยแต่งตั้งนายทองลักให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่สองของหมู่บ้านแทน

ยุคเริ่มพัฒนา

ในสมัยนายทองลักเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือ มีบุคคลต่างเชื้อชาติต่างภาษาเข้ามา ซึ่งมีคนลาว คนยวน คนไทย เข้ามาเพื่อทำการค้าขายบ้าง หาที่ทำกินบ้างและเที่ยวบ้าง ด้วยบุพเพสันนิวาสทำให้ชายเหล่านั้นมาพบรักกับสาวชาวกอง จนได้แต่งงานอยู่กันเป็นผัวเป็นเมีย “ผมมาอยู่ใหม่ๆก็ต้องหัดฟังภาษากอง ไม่อย่างนั้นไม่รู้ว่าเขาคุยอะไรกัน” พ่ออำคากล่าว “แต่ก่อนนี้แม่ฟังภาษาลาวไม่รู้เรื่องหรอก เว้าแต่ภาษากอง มาเดี๋ยวนี้เว้าแต่ลาว” ลูกสาวพ่ออำคาเสริม

เมื่อมีคนนอกเข้ามาอยู่ในบ้านละว้ากกเชียง ผู้ใหญ่ทองลักมีวิธีการจัดระเบียบโดยจะไม่ปล่อยให้คนลาวคนไทยเข้ามาปะปนอยู่ในเขตคนกอง จะให้ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบนอกหมู่บ้าน จะเป็นบริเวณที่เรียกว่ากกเชียงน้อย หรือบริเวณหน้าฝายกันน้ำหน้าโรงเรียนในปัจจุบันนี้ ผลของการจัดระเบียบในขณะนั้นยังพอมีให้เห็นในปัจจุบันนี้ คือส่วนชั้นในสุดของหมู่บ้าน จะเป็นที่อยู่อาศัยของคนกอง ส่วนกลางหมู่บ้านจะเป็นที่อยู่อาศัยของคนลาวที่แต่งงานกับคนกอง ส่วนนอกสุดของหมู่บ้านจะเป็นคนไทย คนลาว ดังนั้นไม่ต้องแปลกใจเลยว่า พอเข้าเขตหมู่บ้านละว้ากกเชียง ทำไมเห็นคนไทยก่อน ถัดมาเป็นคนลาว แล้วจึงจะเจอคนกอง

นอกจากมีคนดีแล้ว ก็มีโจรเข้ามาแอบซ่อนอยู่ในหมู่บ้านด้วย โจรพวกนี้ได้ยกพวกไปปล้นบ้านกะเหรี่ยงหลายครั้ง ทำให้โจรกะเหรี่ยงไม่พอใจ เลยยกพวกมาแก้แค้น สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวกองเป็นอย่างมาก “ตอนนั้นปายังเล็ก ๆ อยู่ พ่อโจรกะเหรี่ยงมากี่พาน้องไปหลบในป่า น้องก็ร้องไห้ ปาก็ห้ามไม่ให้ร้องเพราะกลัวโจรกะเหรี่ยงจะได้ยิน” ป้าพัดเล่า ป้าแพน้องของป้าพัดซึ่งนั่งอยู่ข้างๆ ก็พูดสวนขึ้นว่า “ไม่ให้อำคาสั่งได้ไง หนามไฟเกี่ยวหูอยู่เจ็บอติตาย” เมื่อเกิดเหตุการณ์ปล้นฆ่ากองปราบปรามก็เลยเข้ามาดูแลความปลอดภัยให้กับชาวบ้าน เมื่อพ.ศ. 2511 มีทหารแม่ทัพภาคที่ 3 ซีเฮลิคอปเตอร์มาลงที่บ้านละว้ากกเชียง เอาผ้าห่ม เสื้อผ้า ข้าวสาร อาหารแห้ง ยารักษาโรค และของใช้ต่างๆมาแจก โดยกำลังของทหารและตำรวจ ก็จะช่วยในการดูแลเรื่องโจรผู้ร้าย และมีการพัฒนาทางเท้า ต่อมาพัฒนาเป็นทางเกวียน

นอกจากจะมีโจรผู้ร้ายซุกซมแล้วก็เกิดโรคระบาดขึ้นในหมู่บ้านนี้อีก ป้าพัดเล่าให้ฟังว่า “ตอนนั้นปายังเป็นเด็ก ๆ เห็นคนหามศพผ่านหน้าบ้านไป เข้าก็ศพหนึ่ง เย็นก็ศพหนึ่ง และก็มีคนตายไม่เว้นแต่ละวัน” เหตุที่เป็นเช่นนี้คงจะเป็นเพราะท้องฟ้าไม่ถูกวัน จึงทำให้มีคนตายอย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต่างคนต่างไป ไปนอนที่ไร่บ้าง นอนที่ป่าบ้าง ถ้าปล่อยไว้แบบนี้คงจะเป็นหมู่บ้านร้าง ผู้ใหญ่บ้านทองลักจึงปรึกษาลูกบ้านว่าอยู่ที่นี้ไม่ได้แล้ว ต้องหาที่อยู่ใหม่ จึงได้ตกลงกันย้ายไปตั้งบ้านใหม่บนพื้นที่ที่สูงขึ้นอยู่ทางทิศเหนือของบ้านเดิม (ซึ่งต่อจากนี้ไปเรียกว่า บ้านเก่า) ส่วนบ้านที่ตั้งใหม่ยังคงเรียกว่าบ้านละว้ากกเชียงอย่างเดิม เป็นหมู่บ้านที่ชาวกอง ได้อาศัยอยู่มาจนตราบนานเท่านานนี่

ต่อมาทางอำเภอได้เชิญผู้ใหญ่ทองลัก เข้าร่วมประชุมที่อำเภอเดิมบางนางบวช โดยเดินทางมาเป็นระยะเวลาหลายวันกว่าจะถึงอำเภอ ผู้ใหญ่ทองลักเริ่มชรามากแล้วและมีการประชุมอีกครั้ง ซึ่งผู้ใหญ่ทองลักไปไม่ไหวแล้วก็เลยแต่งตั้งให้นายอำคา ศิริปมา ซึ่งเป็นลูกเขยคนลาว เป็นผู้ใหญ่บ้านแทนในพ.ศ. 2516

ยุคพัฒนา

ผู้ใหญ่อำคา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 3 ต่อจากนายทองลัก ในสมัยนี้มีการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ผู้ใหญ่อำคาทำโครงการเสนออำเภอตำบลข้าง เพื่อทำถนนลูกรังเข้าหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อรถแทรกเตอร์เข้ามาตัดถนนให้กับหมู่บ้าน บ้านละว้ากกเชียงจึงมีถนนลูกรังใช้ในการเดินทางตั้งแต่นั้นมา หลังจากได้ถนนแล้ว ก็มีโครงการนำไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน โดยขึ้นกับการดูแลของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ ชาวเขาจังหวัดอุทัยธานี ผู้ใหญ่อำคาพยายามฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้มีโรงเรียนในหมู่บ้าน จึงได้ทำการสำรวจรายชื่อเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปว่ามีกี่คน เพื่อส่งรายงานให้ทางอำเภอทราบ แต่ก็ยังพบปัญหาอีก เพราะบ้านละว้ากกเชียงถูกจัดเป็นพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ไม่สามารถยกฐานะเป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาได้ ไม่ว่าจะพบอุปสรรคมากแค่ไหน ผู้ใหญ่อำคาก็ไม่ย่อท้อ ต่อสู้จนได้โรงเรียนและครูช่วยสอนเด็กๆ ลูกหลานชาวบ้านกกเชียงได้รู้เรียนหนังสือแล้วเด็กๆก็รู้หนังสือและอ่านออกเขียนได้

พ.ศ. 2517 มีฝรั่งนั่งเกวียนมาเรียนภาษากองที่บ้านกกเชียง พร้อมกับบอกว่าภาษานี้กำลังจะสูญหาย หลายปีต่อมาฝรั่งคนเดิมเข้ามาพร้อมกับภริยา มาอยู่ในหมู่บ้าน และพาคนออกไปสอนภาษากองอยู่ที่สุพรรณบุรี

ยุคปัจจุบัน

ต่อจากผู้ใหญ่อำคา ก็มาเป็นผู้ใหญ่นคร ศิลปะหัตถ์ ชาวอยุธยาที่เดินทางเข้ามาทำกิน จนได้พบรักกับสาวลาวครึ่งหลานสาวของผู้ใหญ่อำคา ด้วยความใกล้ชิดกับผู้นำประกอบกับมีบุคลิกผู้นำ จึงได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่วินัยสืบมาจนถึงปัจจุบัน

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมกับการพึ่งพิงธรรมชาติ

วิถีชีวิตของชาวบ้านละว้ากกเชียงส่วนใหญ่จะอยู่กับการพึ่งพิงธรรมชาติ หาปลาได้จากลำห้วยปลูกข้าวกินเอง ปลูกพริก ปลูกมะเขือ ปลูกข้าวโพด ผักหญ้าอุดมสมบูรณ์ไม่ได้ใช้เงินซื้ออาหารเหมือนเดี๋ยวนี้ พอมีโรงงานทำน้ำตาลเข้ามาตั้งอยู่ใกล้บ้าน มีนายทุนเข้ามาเสนอให้ชาวกองปลูกอ้อย และลงทุนให้ทุกอย่าง ชาวกองที่มีที่ดินมากจึงหันมาประกอบอาชีพทำไร่อ้อยเป็นหลัก

จากการสังเกตและสอบถามพบว่าถ้าคิดเป็นพื้นที่อ้อยจะปลูกมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือข้าวโพด มันสำปะหลัง และข้าวไร่เป็นอันดับสุดท้าย แต่ถ้าคิดเป็นต่อจำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำไร่ ข้าวโพดจะเป็นอันดับหนึ่ง เพราะคนที่สามารถทำไร่อ้อยได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีพื้นที่ทำกินมาก แต่ประชากรส่วนใหญ่มีพื้นที่น้อย เนื่องจากขายให้คนอื่นไปหมด เพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายและคิดว่าขายไปแล้วก็หาใหม่ได้ ป่าเขาออกมากมายถางเมื่อไหร่ก็ได้ แต่เหตุการณ์ไม่ได้เป็นดังที่คิด เมื่อเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้เข้ามาสำรวจพื้นที่ป่าและกำหนดเขตพื้นที่ป่าสงวน ผืนป่าที่ชาวบ้านเคยใช้ทำกิน ก็ไม่สามารถทำได้ดังเดิมและไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินออกไปได้อีก อีกทั้งยังถูกสั่งห้ามล่าสัตว์ป่าสงวน ไม่เช่นนั้นจะมีความผิดทางกฎหมาย ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็เริ่มหมดไปจากหมู่บ้าน ทำให้วิถีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติต้องเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ทำกิน

ที่จำกัดทำให้ต้องใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงเพื่อเพิ่มผลผลิตให้พอขาย ทำให้ต้องใช้เงินทุนเพิ่มขึ้น รวมทั้งชนิดของพืชที่ใช้ปลูกก็เปลี่ยนไป เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดจากพืชประเภทข้าวไร่ ข้าวพริก ก็เปลี่ยนมาเป็นอ้อยและข้าวโพด ดังเช่นในปัจจุบัน

ป่า

ก่อนมีการสัมปทานป่าไม้เดิมเป็นป่าที่บนมีต้นไม้ใหญ่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้จำนวนมาก ทำให้เกิดร่มเงาเวลาเดินทาง อากาศชุ่มชื้น มีไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก ไม้มะค่าโมง และป่าไผ่หนาแน่น ป่าเหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด เช่น ช้างป่า หมี เสือ กวาง เก้ง ลิง ค่าง ป่างู ชะนี สมเสร็จ เป็นต้น

หลังสัมปทาน ป่าไม้หรือต้นไม้ใหญ่ ๆ ถูกตัดออกไปขาย เมื่อสภาพป่าเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับถนนหนทางดีขึ้น คนข้างนอกก็เริ่มหลั่งไหลกันเข้ามาในบ้านกกเชียงมากขึ้น แย่งกันจับจองที่ดินทำกิน เมื่อป่าหมดสัตว์ป่าก็หายตามไปด้วย ฝนฟ้าก็เริ่มแล้ง ทำให้ปลูกพืชไม่ได้ผลดี ไม่พอกิน

ลำห้วย

ในบ้านละว้ากกเชียงมีลำห้วยที่เป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตของคนทั้งหมู่บ้าน คือ ห้วยกกเชียง มีต้นกำเนิดอยู่ที่เขาปักหมู ในอดีตสายน้ำนี้เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ยามบ่ายจะเห็นหญิงบ้านละว้ากกเชียงสะพายสวิงกับข้องเดินไปทางท้ายหมู่บ้าน ตกเย็นก็ได้ปลาได้ปูมาทำกับข้าวโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ต่อมาด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ชาวบ้านละว้ากกเชียงพร้อมใจกันขุดลอกคลอง โดยใช้รถแมคโคร เหตุที่มีการลอกคลองเพราะแต่ก่อนการทำไร่ไม่ได้ใช้รถไถเหมือนเดี๋ยวนี้ แต่ใช้มีดฟัน และเรือเอาเศษหญ้าออก พอฝนตกมาก็ปลูกแบบธรรมชาติ แต่การฟันไร่ธรรมชาติทำให้ทำได้น้อย ก็เลยมีการใช้รถไถมาดันพื้นที่ พอดีบริเวณนั้นเป็นที่ลาดชันดินก็เลยไหลลงมาถมลำห้วย หลังจากนั้นก็เห็นว่าลำห้วยมันตื้นเขินไม่สามารถเก็บน้ำได้อยู่ ก็เลยคิดว่าน่าจะลอกคลอง เพื่อให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ พวกเราคิดในขณะนั้นว่าการลอกคลองน่าจะทำให้มีน้ำมาจริงๆ แต่เนื่องจากบ้านกกเชียงเป็นที่สูง พอฝนตกน้ำไหลลงมาแรง พอน้ำวิ่งมาแรง การลอกคลองต้องใช้แมคโครเข้าไปลอก พอใช้แมคโครลอกต้องถอนต้นไม้ใหญ่ๆ และตักหินในห้วยออกให้หมด หินและรากไม้ใหญ่ๆ ที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำก็ถูกทำลายไป พอน้ำไหลลงมาก็ชะดินลงมาในห้วยอีก คลองก็ตื้นเขินขึ้นอีก ในลำห้วยมีเตโคลนตม ก้นลำห้วยที่เป็นหินสำหรับชาวบ้านเหยียบและพักเท้าตอนนั้นก็กลายเป็นโคลนตม มีต้นหญ้า ดอกพวง กอ อ้อขึ้นรก จากที่เคยเดินได้ในลำห้วยเดี๋ยวนี้เดินไม่ได้แล้ว จะไปหาปูหาปลาไม่ได้ ทำให้ความเป็นอยู่ลำบากกว่าเดิม

ภูเขา

นอกจากเรื่องป่าและลำห้วยแล้ว ภูเขารอบๆ บ้านละว้ากกเชียงก็น่าสนใจไม่แพ้กัน ภูเขาในแถบนี้มีมากมายถูกตั้งชื่อตามลักษณะของภูเขาบ้าง ตามลักษณะของพืชหรือสัตว์ที่ชุกชุมบ้าง เช่น เขาพระกำ เขาใหญ่ เขาพุเต่า เขาถ้ำหมี เขาฉักหนาม เขาแดง เขาพุทราย เขาพุกกลาง เขาหินปูน เขาปักหมู เขาหลง เขาปักธง เขาโบสถ์ เขาห้วยป่าไร่ เขาสูงและเขาป่าชี เป็นต้น

ข้อกฎหมายเปรียบเสมือนชื่อถนนในสมัยนี้ ที่มีไว้เพื่อกำหนดจุดนัดพบหรือที่หมายของนักเดินทาง ดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าทำไมจึงมีกฎหมายมากมาย

2.4 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ด้านสังคม

คนกลุ่มอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร มีอะไรก็แบ่งปันกัน มีระบบเครือญาติเป็นโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็ง มีการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ใช้วิธีเอาแรงกันในการทำกิจกรรมที่ต้องการแรงคนมากๆ เช่น การปลูกข้าว เกี่ยวข้าว สร้างบ้าน เป็นต้น แต่ปัจจุบันสังคมแบบนี้เริ่มจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของพืชเศรษฐกิจ เช่น การดูแลรักษาไร่อ้อย การตัดอ้อย ต้องใช้ระบบการว่าจ้าง

นอกจากนี้สังคมกลุ่มเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยคุณธรรม ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ฉ้อโกงผู้อื่น ยึดมั่นในความดี พูดจาตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ จึงทำให้สังคมโดยรวมของคนกลุ่มนี้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ด้านเศรษฐกิจ

ถ้าดูจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของคนกลุ่ม ดูเหมือนจะถูกจัดอยู่ในฐานะยากจน แต่คนกลุ่มก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยอาศัยการพึ่งพิงจากธรรมชาติ แต่หลังจากที่หมู่บ้านนี้ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ทำให้คนกลุ่มมีวิถีชีวิตที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพื่อจะหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวและซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องซักผ้า เป็นต้น บางรายถึงกับต้องขายที่ดินที่เคยเป็นอยู่ชั่วคราวและหาแหล่งทำกินใหม่ ซึ่งไกลและสูงขึ้นไปอีก ชีวิตลำบากมากกว่าเดิม รายจ่ายเพิ่มมากขึ้น และการที่หันมาทำไร่อ้อย แรกๆก็ได้เงินดี แต่ปีหลังๆนี้ราคาปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้าแพงขึ้น ทำให้บางปีได้แค่ทุนคืนเท่านั้น

นอกจากการทำไร่อ้อย ก็ทำไร่ข้างโพด ถ้าปีไหนฟ้าฝนดีก็พอได้เงินบ้าง แต่ถ้าฟ้าฝนไม่ดีก็ติดหนี้เจ้าแม่ร้านค้า สรุปก็คือ คนกลุ่มส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และยังคงอาศัยธรรมชาติที่เสื่อมโทรมเพื่อความอยู่รอด

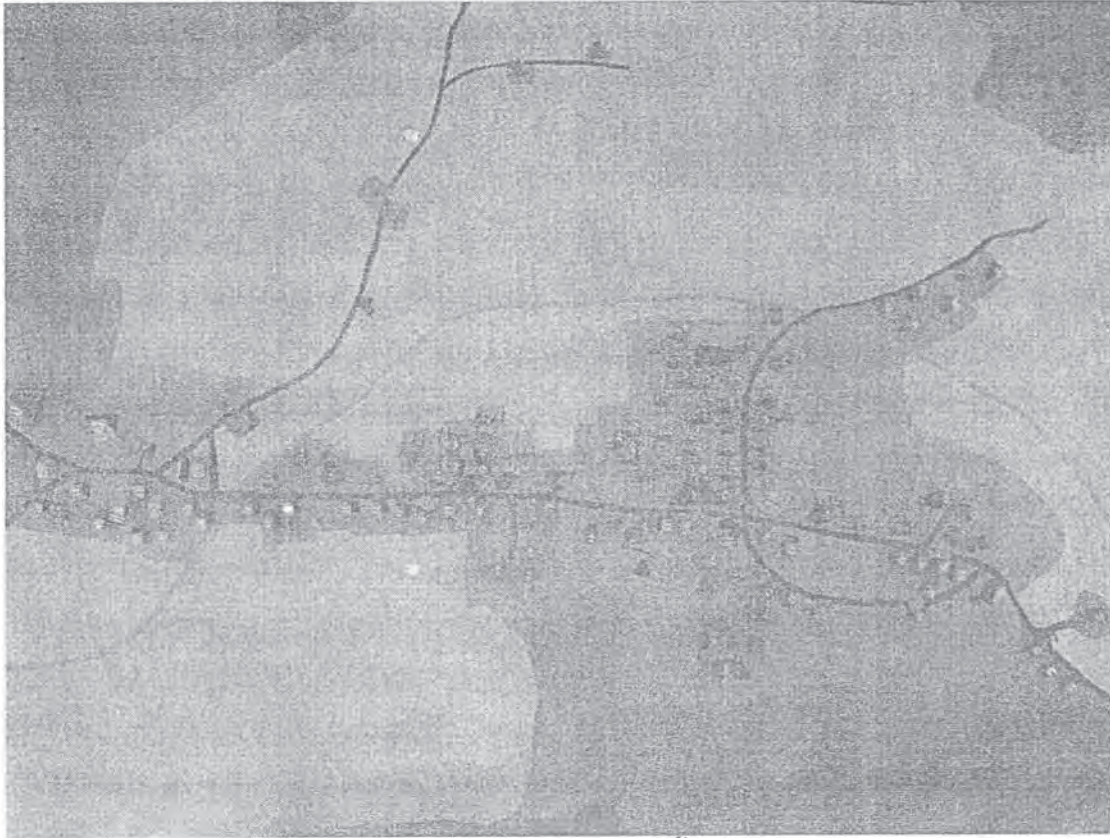
สภาพสังคม

การศึกษา

ที่บ้านกกเชียงมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านกกเชียง เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2528 และเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2529 ปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียนหลัก 1 หลัง 2 ชั้น 8 ห้องเรียน อาคารเสริม 2 หลัง ใช้เป็นห้องสมุด และโรงอาหาร มีครูประจำการทั้งหมด 4 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอน 3 คน ผู้บริหาร 1 คน เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6

ศาสนา

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ วัดบ้านกกเชียง

รูปที่ 1 แผนที่หมู่บ้านกกเชียง ต.ห้วยขมิ้น อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี

สาธารณสุข

ระบบประปาหมู่บ้าน

จำนวน 1 แห่ง

ฝายน้ำ 33

จำนวน 5 แห่ง

ถังเก็บน้ำเฉลิมพระเกียรติ

จำนวน 2 แห่ง

ระบบสาธารณูปโภค

การคมนาคม

ถนนลูกรัง

จำนวน 1 สาย (ยาว 5 กิโลเมตร)

การไฟฟ้า

ราษฎรมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน

มีไฟฟ้าส่องสว่างสาธารณะ

จำนวน 10 ชุด

โทรศัพท์

ราษฎรมีโทรศัพท์ใช้

จำนวน 30 ครั้วเรือน (มือถือ)

โทรศัพท์สาธารณะ

จำนวน 1 แห่ง

การปกครอง

- ผู้นำ
1. นายนคร ศิลปหัตถ์
 2. นายพิทักษ์ ศิลปหัตถ์
 3. นายแสวง รังสิมากุล

ผู้ใหญ่บ้าน
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

4. นายสุชาติ ศิลปหัตถ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขมิ้น
5. นาย ชะลอ พลเสน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขมิ้น
6. นายประทีป ศิลปหัตถ์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขมิ้น

คุ้ม มีจำนวน 5 คุ้ม ดังนี้

1. คุ้มพ่อหลวง	มีสมาชิก 23 ครวเรือน คณะกรรมการ 23 คน
2. คุ้มละว้ากกเชียง	มีสมาชิก 31 ครวเรือน คณะกรรมการ 31 คน
3. คุ้มเขาปึกธงชัย	มีสมาชิก 20 ครวเรือน คณะกรรมการ 20 คน
4. คุ้มเขาโบสถ์	มีสมาชิก 21 ครวเรือน คณะกรรมการ 21 คน
5. คุ้มเฉลิมพระเกียรติ	มีสมาชิก 21 ครวเรือน คณะกรรมการ 21 คน

2.5 ทบทวนทุนเดิมด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกุ่ม

ที่บ้านกกเชียงมีนักภาษาศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจและศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาพวกเขาจะบอกให้รักษาภาษาและวัฒนธรรมละว้า (กุ่ม) ไว้ แต่ก็ไม่มีใครบอกว่าจะรักษาอย่างไร จนวันเวลาผ่านไป เมื่ออาจารย์มยุรี ถาวรพัฒน์ จากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาศึกษาภาษา กุ่ม แต่อาจารย์ไม่ได้มาศึกษาเรื่องภาษาเพียงอย่างเดียว อาจารย์ได้ชวนคุยเรื่องการรักษาและฟื้นฟู เรื่องประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งการทำมาหากิน และได้เขียนเรื่องของคนกุ่มเป็นหนังสือสารานุกรม หายไปพักหนึ่ง อาจารย์ก็กลับมาชวนพวกเราไปร่วมงานสัมมนาในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล พวกเราก็ไปร่วมแบบไม่รู้ชื่อไหนไหน จนกระทั่งวิทยากรชวนให้เราหันถึงสิ่งที่เราอยากทำเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม หลังจากนั้นพวกเราก็มีโอกาสได้ไปดูงานของทีมวิจัยกลุ่มของ จังหวัดจันทบุรี ทีมพี่เลี้ยงได้คอยบอกคอยแนะนำพวกเราอยู่เสมอเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา จนกระทั่งมีโครงการเตรียมความพร้อมฯ (ปี พ.ศ. 2547 - 2548) พวกเราสามารถรวมตัวกันเรียนรู้กระบวนการทำงานและสามารถสร้างเครื่องมือเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมละว้า (กุ่ม) ได้สำเร็จ ต่อมาเมื่อโครงการนี้สิ้นสุดลง ทางมหิดลมีการจัดประชุมเรื่อง ภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ปัญหาหรือโอกาส ทำให้พวกเราได้มีโอกาสเข้าร่วมเวทีใหญ่ ซึ่งมีทั้งอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ชาวซอง ชาวญ้อกร ชาวโซ่ (ทะวืง) และมีข้าราชการจากหลายส่วนของจังหวัดสุพรรณบุรีเข้าร่วมด้วย อาทิ จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งผลให้พวกเราเป็นที่รู้จักมากขึ้น จนกระทั่งทางพิพิธภัณฑสถานได้ติดต่อพวกเราให้ไปร่วมงานวันอนุรักษ์มรดกไทยประจำปี 2548 ที่พิพิธภัณฑสถานฯ โดยให้พวกเราเตรียมการแสดง 2 ชุด มีการสาธิตการทอผ้าแบบกุ่ม และการจักสาน นอกจากนี้ยังมีมุนิทธการเกี่ยวกับพวกเรากับด้วย สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นทุนสำหรับพวกเราในการทำวิจัยเพื่อศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมของพวกเราต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินงานวิจัยโครงการนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวก่อง และเป็นการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านกกเชียง โดยเฉพาะชาวก่อง เกิดการเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการสืบทอดความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวก่อง อีกทั้งเป็นการสร้างและพัฒนาทีมวิจัยและคนในหมู่บ้านให้มีทักษะและความรู้ในการทำงานด้านศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรม

ภายหลังจากที่โครงการ “การพัฒนาศูนย์ละว้า (ก่อง) ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น” บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการอนุมัติและเชลต์สัญญา ที่มงานจากสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มาช่วยทีมวิจัยในเรื่องของกระบวนการทำงาน จากการพูดคุยดังกล่าว ทำให้ทุกคนมีความเห็นว่าจะมีการปรับแผนการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชาวก่อง จึงทำให้ได้มีการปรับแผนและเพิ่มเติมการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยเก่าและใหม่เพื่อทบทวนความรู้และบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำงาน) สำหรับเป็นฐานในการวางแผนงานต่อไป
2. เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้รับทราบ
3. พัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย
4. พัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวก่อง
 - 4.1. การรวบรวมองค์ความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดแสดงในศูนย์การเรียนรู้ทั้งผลงานเดิมและผลงานที่สร้างขึ้นใหม่
 - 4.2. ดำเนินการจัดแสดงผลงานที่ได้ภายในศูนย์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของหมู่บ้าน
 - 4.3. จัดให้มีกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการทอดผ้า การสอนระบบตัวเขียนภาษา ก่อง ฯลฯ
5. เชื่อมร้อยเครือข่ายกับชาวก่องบ้านคอกควาย ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี
6. การเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวก่องด้านต่างๆ

7. จัดเวทีเพื่อสรุปการทำงานของทีมงานของทีมวิจัยเสนอต่อคนในชุมชนเพื่อแสวงหาความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ในระดับต่อไป
8. จัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือน
9. จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยเก่าและใหม่เพื่อทบทวนความรู้และบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน สำหรับเป็นฐานในการวางแผนงานต่อไป

ทีมวิจัยได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทบทวนความรู้และบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา เป็นจำนวน 3 ครั้ง คือ ในวันที่ 8 และ 19 มีนาคม 2551 เป็นการทบทวนความรู้และปรับแผนกิจกรรมก่อนการดำเนินงาน และวันที่ 23 สิงหาคม 2551 เป็นการทบทวนการทำงานที่ผ่านมาในระยะที่ 1 และวางแผนสำหรับการทำงานในระยะที่ 2 หลังจากรายงานความก้าวหน้าซึ่งในแต่ละครั้งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

วันที่ 8 มีนาคม 2551

<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อปรับแผนการดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของทีมวิจัยและชุมชนให้งานดำเนินได้เร็วขึ้น
<u>เวลาและสถานที่จัด</u>	09.00 – 15.00 น. ณ ศูนย์ละว้าบ้านกกเคียง
<u>ผู้เข้าร่วมกิจกรรม</u>	1. พี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดล 2. เจ้าหน้าที่จากสกว. 3. ทีมวิจัย

วิธีการ

นั่งคุยที่ศูนย์เรือนไม้โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีคุณชนนีสอบถามทีมวิจัยว่าต้องการทำอะไร บอกว่าขอความรู้สักที่ออกมาจากใจจริงๆ อยากให้ทีมตอบด้วยตนเอง นำหมอบอกว่าอยากรู้ว่าละว้ามีอีกกี่หมู่บ้าน เพราะที่ได้ยินมาไม่ได้มีแค่กกเคียงนี้เท่านั้น แต่ไม่ทราบว่ายังมีคนพูดได้เหลืออยู่ไหม ในช่วงเวลาที่พูดคุยกันอยู่ มีคุณหนึ่งเป็นคนจดบันทึกในสิ่งที่ทีมวิจัยอยากทำลงในกระดาษชาร์ต คุณชนนีสอบถามว่าอยากทำอะไรอีก ทีมวิจัยตอบว่าอยากทำให้ศูนย์มีชีวิตอยากให้ชุมชนและบุคคลอื่นเห็นคุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ไม่ใช่เป็นแค่บ้าน หรือเด็กชาวที่ตั้งอยู่โดยไม่มีความหมายอะไรเลย

คุณชนนีสอบถามว่าต้องการจัดศูนย์แบบไหน ต้องการจัดแบบราชการหรืออยากไปดูศูนย์การเรียนรู้ชาวบ้าน มีบางคนเสนอว่าจะไปดูศูนย์การเรียนรู้ชาวบ้านเพราะมันจัดได้เข้ากับสภาพพื้นที่นั้นๆ เพียงแต่เราเอามาปรับปรุงเป็นแนวคิดสำหรับศูนย์บ้านเรา ถ้าไปดูที่พิพิธภัณฑ์ก็จะ

Diagram illustrating the structure of a traditional Thai village (Ban) and its surrounding areas:

- Central Structure:** A drawing of a traditional Thai house (Ban) with a thatched roof and a small porch.
- Surrounding Areas:**
 - Top:** "ไร่ส้ม ไร่ข้าว" (Orange grove, Rice field) and "สวนผลไม้" (Fruit garden).
 - Bottom:** "สวนผลไม้" (Fruit garden) and "ไร่ส้ม ไร่ข้าว" (Orange grove, Rice field).
 - Left:** "สวนผลไม้" (Fruit garden) and "ไร่ส้ม ไร่ข้าว" (Orange grove, Rice field).
 - Right:** "สวนผลไม้" (Fruit garden) and "ไร่ส้ม ไร่ข้าว" (Orange grove, Rice field).
- Central Text:** "บ้าน" (House/Ban).

ผลการจัดกิจกรรม

๑) แนวทางปรับแผนกกิจกรรม
ใน การเชื่อมร้อย "สามก่อ" ใน มท. ใกล้เคียว
เมื่อสร้างเสร็จย้ายมาไว้ที่เกิดหลว ตามที่เขียน
ใน แต่ละคำ และให้มีทั้งๆ ทาวก่อ
๒) ขณะร่วม เด็ก/เยาวชน เข้ามีส่วนร่วม
ก่อลวกรัก พร้อมนำเสนองานเรื่องหรืองานที่รักใช้
๓) ศึกษาความรู้ดูงานศูนย์การโยนในรัฐสภา
ต่าง และรูปแบบการให้บริการกับพี่น้อง
เพื่อนคณะนี้ ข้อดี ข้อบกพร่องในการให้บริการ
ทางกรกิจศูนย์บริการชุมชนบางกอก

15

วันที่ 19 มีนาคม 2551

กิจกรรม	ประชุมปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติงาน
วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการแผนที่ชัดเจนและง่ายในช่วงปฏิบัติงาน
เวลาที่จัด	09.00 – 15.00 น.
สถานที่จัด	บ้านป่าตัน
ผู้เข้าร่วมประชุม	1. พี่เลี้ยงจากมทิดล 2. ทีมวิจัย

วิธีการ

นั่งคุยกันที่ได้ถนัดบ้านป่าตัน โดยเอาแผนงานมาดูและกระดาษชาร์ตที่ตอนทีมคุณธเนศลงพื้นที่มาคุยด้วย เพราะมีข้อเสนอแนะและแผนงานที่อยากให้ทีมวิจัยปรับปรุง แล้วอาจารย์มยุรีและทีมวิจัยก็มาช่วยกันมองว่าควรทำอะไรก่อนดี แล้วอาจารย์มยุรีก็พิมพ์ลงคอมพิวเตอร์ ในระหว่างที่ทำงานก็จะมีมีการปรึกษาและพูดคุยตลอดเวลาและมีคนแก่ที่มานั่งดูป่าตันทอผ้าพูดคุยและสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่น และร่วมแสดงความคิดเห็นในหัวข้อการหาเครือข่ายท้องถิ่นว่า พวกเขาอยากรู้จักเหมือนกันว่า ยังมีคนเชื้อสายและพูดภาษาเดียวกันว่าอยู่ในประเทศนี้ไหม แผนการปฏิบัติงานมีการเรียงลำดับถูกบ้าง ผิดบ้างตามความสำคัญของงาน แกะไขกันอยู่หลายรอบ จนกระทั่งเป็นที่พอใจของทีมวิจัยและอาจารย์มยุรีบอกว่าให้ทำไปปรับไป มีอะไรก็โทรติดต่อสอบถามได้ตลอดและให้โทรทวงแผนงานด้วย เพราะมีงานหลายทีม อาจทำให้ลืมได้ และบอกว่าประชุมชี้แจงโครงการและการเรียนการสอนทอผ้า นั้น ให้ดำเนินการได้เลย หากมีการโอนเงินมาแล้ว จากนั้นอาจารย์มยุรีและครอบครัวก็ลากลับบ้าน

ผลการจัดประชุม

ได้แผนปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วันที่ 23 สิงหาคม 2551

กิจกรรม	ทบทวนงานเดิม วางแผนงานใหม่
วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการวิธีการทำงานและปรับเปลี่ยนแผนงานบางส่วน
เวลาสถานที่	เวลา 08.00 น. – 17.20 น. – บ้านป่าตัน
กลุ่มเป้าหมาย	พี่เลี้ยง – ทีมวิจัย

วิธีการ

แปดโมงเช้า อ.มยุรีและครอบครัวเดินทางมาถึงและเริ่มพูดคุยกันที่บ้านป่าตัน เพราะอากาศดี และได้เชิญผู้ช่วยแสง รังสิมากุล มาร่วมฟังและเสนอแนะแนวทางการทำงานด้วย โดย อ.มยุรี พูดประเด็นการทำงานให้ฟังก่อน จากนั้นก็ปล่อยให้ทีมพูดคุยกันเอง ว่าจะทำอะไร

ต่อไป และจะปรับโครงการ การทำงานไปแนวทางไหน ผู้ช่วยแสงเสนอว่า อยากให้เรื่องภาษาเด่นชัดมากขึ้นเพราะที่ผ่านมายังมองไม่ออกว่าอะไรเป็นอะไร ทีมวิจัยถามว่าอยากให้ชัดเรื่องอะไร แบบไหนและมีคำแนะนำหรือไม่ ผู้ช่วยแสงอยากให้เห็นการสอนภาษาในชุมชนสอนการทักทาย เรียนสิ่งของและสนทนาโต้ตอบกันได้ในวงกว้างขึ้น โดยมุมมองของผู้ช่วยและทีมวิจัยนั้นมองว่า ถ้าจะให้สอนในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ยังอยู่อีกไกล แต่ถ้าเราเปลี่ยนมาสอนที่ศูนย์ โดยหาคนที่สนใจเรียนในชุมชนเราแน่ และผู้ช่วยก็พูดต่อว่า ถ้าพ่อแม่พูดกันบ่อย โรงเรียนก็อยู่ที่บ้านนั่นแหละ พ่อแม่เป็นครูและตัวอย่างให้ลูกได้พูดคุยกัน

เรื่องหาเครือข่ายคนท้องถิ่นที่บ้านคอกควาย เพราะใกล้และรู้จักบ้างบางคนและมีคนที่รู้จักนั้นจะสามารถพาทีมไปรู้จักคนท้องถิ่นในพื้นที่ได้ และตกลงว่าขอทำงานไรให้เสร็จก่อน เพราะเด็กที่นี้ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์บางครั้งยังต้องไปโรงเรียน เพราะมีผู้ใจบุญเอาอุปกรณ์เครื่องเขียนมาให้กับทางโรงเรียนบ่อยครั้ง จึงไม่สะดวกที่จะให้เรียนทอผ้า พอคุยเรื่องปรับแผนการทำงานเสร็จก็เก็บของแล้วไปช่วยกันจัดบอร์ดที่ศูนย์ โดยมี อ.เปี้ยกและลุงหมอช่วยกันทำงานอยู่ก่อนแล้ว พอทีมวิจัยไปช่วยกันคนละไม้คนละมือ สักพักก็เสร็จ อ.มยุรีและครอบครัวก็เตรียมตัวกลับบ้าน ส่วนทีมวิจัยก็ทำงานกันต่อไปอีกเล็กน้อย และพี่เลี้ยงได้ขอดูเอกสารการเงินและสรุปรายงานการทำงานไปด้วย

ผลการดำเนินงาน

ปรับเปลี่ยนการแผนการทำงานและตกลงว่าจะทำงานต่อช่วงไหน รู้จักแผนการทำงานที่ชัดเจน ปรับปรุงศูนย์บางส่วนให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้คนที่ผ่านหรือแวะมาชมศูนย์ได้ดูและได้อ่านเพื่อหาข้อมูล

3.2 เปิดประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้รับทราบ

ทีมวิจัยได้จัดเวทีชี้แจงโครงการขึ้นในวันที่ 18 พฤษภาคม 2551 โดยมีเนื้อหา รายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการชี้แจงปิดโครงการเก่าและเริ่มโครงการใหม่
2. เพื่อบอกคนที่เข้าร่วมรับฟังว่าตอนนี้ได้รับทุนและพร้อมจะดำเนินงานแล้ว
3. เพื่อสอบถามว่าใครอยากเรียนทอผ้าบ้าง

เวลาที่จัด 18.00 – 21.00 น.

สถานที่ที่จัด ศูนย์ละว้า

ผู้เข้าร่วม 1. แกนนำทีมวิจัย
2. ผู้สนใจในชุมชน

วิธีการ

ช่วงเช้าทีมวิจัยได้เดินบอกตามบ้านว่าเย็นนี้จะมีการประชุมชี้แจงโครงการและทำอาหารเลี้ยงด้วย หากใครว่างและสนใจก็เชิญได้ที่ศูนย์ล่ะว่า ช่วงกลางวันทีมวิจัยช่วยกันทำความสะอาดศูนย์และจัดเตรียมทำอาหารไว้ในมือเย็น ซึ่งคาดคะเนไม่ได้ว่ามีกี่คน พอตกเย็นคนเริ่มทยอยมามากพอสมควรและเห็นว่าคงจะไม่มีใครเพิ่มอีกแล้วเลยเปิดการประชุม เริ่มจากการเล่าในการทำงานของโครงการเก่าให้ฟังและเรื่องที่เพิ่งไปถอดบทเรียนที่กำแพงแสนให้ฟัง หลังจากนั้น ณัฏฐพรก็ชี้แจงงานในโครงการที่ 2 ให้ฟังว่าตอนนี้ได้รับทุนแล้วและจะเริ่มงานเรื่องการสอนทอดผ้าก่อน โดยทางเรามีอุปกรณ์ในการทอดให้และเบิกจ่ายค่าอาหารกลางวันด้วย ส่วนครูก็ได้คำสอนไป จึงทำความเข้าใจว่ามีค่าใช้จ่ายให้แค่นี้ก็อาจจะไม่พอในยุคข้าวของแพงอย่างนี้ แต่อยากให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราจะได้รับความรู้คงไม่มีใครเขามาจ้างให้เราเรียนรู้หรอก แต่โครงการวิจัยทำ แม้มันจะน้อยนิดก็ตาม จากนั้นก็บอกว่าเราจะหาคนที่ เป็นก่องในพื้นทีใกล้เคียงอาจต้องขอรบกวนเวลาบางคนที่มียาติดอยู่ที่นั่นด้วย โดยทางทีมมีค่ารถค่าอาหารให้ก่อนจะจบการประชุมก็ถามว่าใครอยากทำอย่างอื่นอีกไหม ลุงเคยบอกว่า อยากทำเกี่ยวกับจักสาน เพราะเหลือคนที่ทำเป็นไม่กี่คนแล้ว เพราะตายจากไปหมด ถ้าหากไม่ทำต่อไปคนรุ่นหลังคงต้องซื้อมาใช้แล้ว และคงหาจากในหมู่บ้านไม่ได้แล้วเพราะไม่มีใครทำเป็น มันส์และชิตาอยากให้เพาะพันธุ์ข้าวไร่เพราะตอนนี้ข้าวราคาแพงขึ้นทุกวัน ในเมื่อข้าวไร่มีรสชาตินุ่ม หอมอร่อย ทำไมเราไม่มีโครงการให้ทุกบ้านที่สนใจมีพันธุ์ข้าวไร่ปลูกและทำแปลงส่วนรวมไว้ หากใครไม่มีก็มาขอพันธุ์ข้าวไร่ได้ ในบรรยากาศที่กำลังประชุมกันบางคนก็ทานอาหารไปด้วยฟังไปด้วย บางคนก็มีลูกเล็กๆ ดิตสอยห้อยตามมาก็ได้มาทานอาหารร่วมกัน

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

ได้เห็นทีมวิจัยเดิมบางคนร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นหลังจากห่างหายไปนานและได้รับรู้ว่าใครอยากทำอะไร เมื่อไม่มีหน่วยราชการมาร่วม คนในชุมชนก็กล้าแสดงออกความคิดเห็นร่วมกันโดยทางทีมวิจัยก็สานต่อเจตนารมณ์ นอกจากนี้ยังได้รายชื่อคนที่จะมาสอนทอดผ้าซึ่งได้แก่ 1. อัจฉรา พิมพ์พันธ์, 2. คำแพะ รั้งษิบุตร, 3. บุญครอง ทับทิม, และ 4. จำรัส แห้วเพชร ส่วนคนที่อยากมาเรียนทอดผ้ามีบ้างแล้วแต่ยังไม่ครบ

3.3 พัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการทำงานของทีมวิจัย

วันที่ 9 มีนาคม 2551

กิจกรรม อบรมงานพลังกลุ่มความสุขที่แม่กลอง จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้เดินทาง ชิตา, บุญรวม, ณัฏฐพร, หมอ

สิ่งที่ได้รับ

ได้ระบบวิธีคิดแบบง่าย ๆ แต่มีเหตุผล ได้เล่นเกมเพื่อฝึกสติปัญญา ให้คิดหาวิธีในการแก้ไขเกม แต่ละครั้งจะเหมือนกับการใช้ชีวิตประจำวัน แล้วแต่ว่าใครเจอปัญหาแล้วหาวิธีแก้ไข

กันอย่างไร ซึ่งอบรมครั้งนี้ให้เราฝึกใช้สติปัญญาและความอดทนร่วมกับคนอื่นในการแก้ไข ปัญหา เริ่มจากกลุ่มเล็กก่อนแล้วค่อยๆ โตขึ้นเรื่อยๆ จนรวมเป็นที่เดียว การอบรมทำให้เรารู้จัก คิดและไม่ยึดติดกับสิ่งที่เคยเป็น รู้จักอดทนในความคิดของคนอื่นที่อาจไม่เหมือนเรา รู้จักการทำงานเป็นทีม การเชื่อใจในตัวบุคคลอื่นและไม่ปิดกั้นความคิดของตน ซึ่งทางวิทยากรให้ทุกคนมีสิทธิในด้านความคิด การปฏิบัติ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รู้จักการเห็นอกเห็นใจคน ในทีมยามเหน็ดเหนื่อยร่วมกัน ในการเล่นเกมแต่ละครั้ง วิทยากรก็จะมาชวนให้คิดและถอดบทเรียนร่วมกัน ซึ่งมันทำให้ได้ข้อคิดและวิธีปฏิบัติตนต่อโครงการและชีวิตประจำวัน

ช่วงไปตลาดน้ำ ได้เห็นชาวบ้าน ซึ่งมีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยากเหมือนเมืองอื่นๆ ได้รับรอยยิ้มตลอดทางน้ำ ซึ่งเดินทางโดยเรือและได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ต้นไม้และพืชพันธุ์รอบข้าง แล้วยังมีกระรอกให้ดูอีกด้วย และเป็นพื้นที่ที่เห็นหิ่งห้อยมากที่สุดที่เคยพบเห็น

ตอนกลับบ้าน ออกจากที่พักประมาณ 14.00 น. โดยรถตู้พร้อมทีมที่ชัยภูมิแล้วมาต่อรถโดยสาร ซึ่งตอนนี้ได้แยกจากทีมอาจารย์ศิริพรแล้ว พอนั่งมาได้ครึ่งทางรถเสียอยู่ประมาณ 30 นาที เดินทางมาถึงสายใต้ปิ่นเกล้าเวลา 19.30 น. ซึ่งตอนนี้ทั้งรถตู้และรถโดยสารประจำทางหมดแล้ว เลยโทรไปปรึกษาอาจารย์มยุรีว่าจะให้ทำอย่างไร อาจารย์มยุรีเลยโทรบอกพี่เจี๊ยบและให้นั่งแท็กซี่ไปรอหน้าม.มหิดล และหาข้าวให้ทีมทานก่อน ไม่นานพี่เจี๊ยบและพี่เหมยก็มาถึง พาไปเปิดห้องเช่า ในม.มหิดล 1 คืน รุ่งเช้าก็เช็คเอาท์ออกมา นั่งรถแท็กซี่ เพื่อมาสายใต้และต่อรถตู้กลับบ้าน

วันที่ 27-29 ตุลาคม 2551

กิจกรรม เข้าร่วมงานรวมพลคนวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ

เวลาสถานที่ มหาวิทยาลัยมหิดล จ.สาขลา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

วิธีการ

เดินทางเข้าวันที่ 27 โดยเหมารถตู้ไป รถตู้เข้ามาในหมู่บ้านไม่ได้เนื่องจากเป็นหน้าฝน เลยต้องเอารถกระบะไปส่งขึ้นรถตู้ข้างนอก เดินทางออกจากหมู่บ้านประมาณ 7 โมงเช้า เดินทางกัน 10 คน และต้องไปรับคนที่บ้านคอกควายอีก 2 คน ชวนไปด้วยเพื่ออยากให้ไปดูงานเพื่อจะชวนเข้าร่วมโครงการด้านภาษาในโอกาสต่อไป พอไปถึง ม.มหิดล ก็มีทีมพี่เลี้ยงเดินมาต้อนรับและพาเข้าไปในงานเพื่อจัดแต่งซุ้ม พอแต่งซุ้มเสร็จก็พากันมาพักผ่อนที่ห้องพักแล้วออกไปทานอาหารเวลา 6 โมงเย็น พอทานอาหารเสร็จก็กลับมาที่พักเพื่อพักผ่อน

เข้าวันที่ 28 ประมาณ 7 โมง ก็มาทานอาหารกันที่โรงอาหาร 8 โมงเช้าลงทะเบียนเข้าร่วมงานโดยแบ่งให้อยู่ดูแลซุ้มประมาณ 4-5 คน ที่เหลือก็เข้าห้องประชุม พอเที่ยงก็พักลงมาทานอาหาร 13.00 น.เด็กก็ขึ้นเต้น 4 คน เต้น 2 เพลง คือ ที่อุก้องและรำแคน ซึ่งคนดูก็ชอบการละเล่นเหมือนกัน พอเด็กรำเสร็จก็พากันกลับมาพักผ่อน เข้าวันที่ 29 ประมาณ 7 โมงเช้าก็

ไปทานอาหารที่โรงอาหาร ทานเสร็จก็มาที่ตึกจัดงาน ก็มาดูแลคกแต่งชุดๆ พอเริ่มนำเสนองาน ก็เข้าห้องประชุมส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็ดูแลชุดผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปฟังในห้อง จนกระทั่ง 14.00 น. ก็ถึงเวลาแลกเปลี่ยนของที่ระลึกของแต่ละกลุ่ม มีคำถามว่าทำไมเลือกสิ่งของชิ้นนั้น เป็นของที่ระลึก กลุ่มกองเลือกยามเป็นของที่ระลึกเพราะเป็นงานผ้าทอมือของกลุ่มทอผ้าของคน แก่ที่บ้านและเป็นสิ่งที่ทีมกำลังฟื้นฟูอยู่ สวยและใช้ได้หลากหลายสถานการณ์ ประมาณ 13.00 น กลุ่มกองต้องขึ้นนำเสนอานมีมนัสและฉวีวรรณเป็นคนนำเสนอโดยมนัสจะกล่าวเกริ่นนำการทำงานโครงการที่ผ่านมาจนถึงโครงการที่สอง ฉวีวรรณก็จะรับช่วงพูดต่อ พอนำเสนอานเสร็จก็ให้คนที่อยู่ชุดเก็บของที่เอามาด้วยขึ้นรดไว้ ฟังกลุ่มอื่นนำเสนอานสักพักก็ขอตัว เดินทางกลับ มาทานอาหารเย็นที่ตัวอำเภอด่านช้าง เวลา 3 ทุ่ม พอทานข้าวเสร็จก็ไปส่งคนที่ บ้านคอกควายก่อน แล้วก็กลับเข้ามาหมู่บ้านแล้วรถตู้ก็เข้ามาในหมู่บ้านไม่ได้ เนื่องจากฝนตก รถข้ามน้ำไม่ได้ ต้องโทรให้คนในหมู่บ้านเอารถกระบะออกมารับ พอกลับถึงบ้านประมาณเที่ยง คืนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2551

กิจกรรม	ร่วมถอดบทเรียนที่ อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา
วัตถุประสงค์	1. เพื่อถอดบทเรียนในโครงการที่ผ่านมา 2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ของแต่ละกลุ่ม
เวลาสถานที่	อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา
กลุ่มเป้าหมาย	ทีมวิจัย

วิธีการ

เดินทางช่วงบ่ายวันที่ 5 พ.ย. 51 โดยนั่งรถตู้เพื่อเดินทางไปที่ ม.มหิตล เพราะไม่รู้จัก สถานที่ประชุม พอไปถึงที่ ม.มหิตล ก็เข้าไปหา อ.มยุรี ที่ห้องสักพักก็ออกมาเดินเล่นข้างนอกรอ อ.มยุรี เลิกงานแล้วพาไปส่งที่พักพอ 5 โมงเย็น อ.เปี้ยกก็มารับและพาไปส่งที่ชัยคอนโด ช่วงที่ นั่งรถไปนั้นก็ถามว่างานพรุ่งนี้เป็นยังไงและต้องพูดต้องทำอะไรบ้าง ต้องแยกกับเพื่อนใหม่ อ.มยุรีก็ถามว่า "ทำไมเหรอ" ก็ตอบว่า "เพราะเพื่อนคนที่มาด้วยยังไม่เคยตอบคำถามหรือจับ ไมค์ กลัวจะตอบไม่ได้" อาจารย์ก็บอกว่า "ครูก็ไม่ว่าแต่วันพรุ่งนี้ออยก็อยู่ด้วย ไม่ต้องกลัวหรอก ก็พูดเหมือนงานที่ ม.มหิตล นั้นแหละ แต่คืนนี้ก็ให้ฝึกเพื่อนพูดบ้าง" จากนั้นก็แยกกัน อาจารย์ ก็กลับ ก่อนกลับก็บอกว่า "พรุ่งนี้เดินทางไปพร้อมพี่เจี๊ยกประมาณ 7 โมงเช้า เขาจะมารับ" ช่วง กลางคืนฉวีวรรณก็ซ้อมเพื่อนพูดและอธิบายให้ฟัง เล่าเรื่องงานหลายๆ งานที่ผ่านมาให้ฟัง ประมาณ 23.00 ก็นอน เข้าพี่เจี๊ยกก็ให้รถตู้มารับโดยออยโทรบอกป้ายทะเบียนรถก่อนว่าคน ไหน จากนั้นก็คืนห้อง ขึ้นรถมาที่บ้านพี่เจี๊ยกแล้วก็ออกเดินทางกันต่อจนมาถึงสถานที่ประชุม ลงรถแล้วรถตู้ก็ไปรับกลุ่มมลาบรี กลุ่มกองก็เข้าห้องประชุมสักพักก็เริ่มโดยการแนะนำตัว

รูปที่ 4 เข้าร่วมเวทีถอดบทเรียนที่อยุธยา

พอแนะนำตัวเสร็จก็เปิดประเด็นประชุม จากนั้นก็ให้แต่ละกลุ่มเล่าความเป็นมาของโครงการและสิ่งที่ทำอยู่ ณ ปัจจุบัน พอเล่าเสร็จก็เปิดโอกาสให้กลุ่มอื่นๆ ชักถาม พอ 12.00 น. ก็พักทานอาหารเที่ยงก่อนพักทานอาหารก็ทิ้งท้ายไว้ว่าจะแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม โดยให้พี่เลี้ยงอยู่ตามจุดต่างๆ แล้วก็ให้ทีมวิจัยเวียนไปตามจุดที่พี่เลี้ยงอยู่ พออธิบายเสร็จก็ทานอาหารกลางวันในห้องอาหาร ประมาณบ่ายโมงก็เข้าห้องประชุมแล้วก็แบ่งกลุ่มแล้วเวียนแต่ละฐานจนครบ 4 ฐาน แล้วก็มาสรุปงานจน 5 โมงเย็นต่างก็แยกย้ายเดินทางกลับ ส่วนทีมก็พากันมานอนค้างที่สุพรรณบุรีอีกคืนหนึ่งเพราะต่อรถไม่ทัน รุ่งเช้าก็เดินทางกลับ

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2551

กิจกรรม เข้าร่วมงาน 10 ปี สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคกลาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น
2. เพื่อศึกษาวิธีการทำงานของคนอื่น
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มอื่น

เวลาสถานที่ เวลา 03.00 น. – คณะสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

วิธีการ

ออกเดินทางจากบ้านดอนดีสามโดยเหมารถยนต์ไป ประมาณ 8 โมงเช้าก็เดินทางไปถึงสถานที่จัดงานก็ไปเจอกับออยก่อนคุยเรื่องการดำเนินงานสักพัก พอคุยเสร็จก็เดินมากินข้าวเช้าที่โรงอาหาร พอทานข้าวอ้อมก็ไปที่ตึกเดิมเพื่อลงทะเบียน เสร็จแล้วก็เข้าห้องประชุมชมวีดิทัศน์และปาฐกถาโดยอาจารย์ศรีศักดิ์และอีกหลายๆ คนและชมการแสดงกลองยาวด้วย พอถึงกลางวันก็พักทานอาหารเที่ยงที่เขาเตรียมไว้ให้แล้ว พอทานอาหารอ้อมก็เริ่มประชุม แล้วแยกกันแต่ละฐานโดยฉวีวรรณและธิดาอยู่ซุ้ม ส่วนระเบียบและคำสิงค์เดินและพูดคุยแต่ละกลุ่ม กลุ่ม

แรกที่เราเปรียบเทียบและคำสังค์เข้า คือ ฐานเศรษฐกิจ ก็ได้แลกเปลี่ยนการวางแผนเศรษฐกิจกัน ระหว่างการจัดเวทีกันและมีการซักถาม จนกระทั่งมาถึงกลุ่มก่อ ระเบียบก็แนะนำตัวและได้ เจอทีมวิจัยที่อยู่ อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรีด้วย ซึ่งทางเขาทำวิจัยด้านเศรษฐกิจได้ฟังการ บรรยายเรื่อง “การวางแผนตลาดเล็กๆ ภายในหมู่บ้าน” การปลูกผักกินเองขายเอง ซึ่งก็ประสบ ผลสำเร็จในระดับหนึ่งและได้อธิบายการจัดการการเงินภายในของแต่ละครัวเรือนและกลุ่มและ วิธีการแก้ไข ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีวิธีแตกต่างกันไป ส่วนฉวีวรรณและธิดาที่นั่งประจำอยู่ที่ซุ้มก็ จะคอยตอบคำถามของแต่ละกลุ่มที่สนใจและแฉะเวียนมาหาและขายผ้าทอมือด้วย ซึ่งขายดีมาก และก็มีคนมาฝึกพูดและอ่านภาษากุ้งก็เยอะพอสมควร จนบางครั้งก็ตอบคำถามไม่ทุกข้อและ กลุ่มเราเองไม่มีโอกาสได้สอบถามข้อมูลของกลุ่มอื่นบ้างเลย บางคนก็ถ่ายรูปคู่ด้วยแต่มีกลุ่ม พี่เลี้ยงของภาษากะเหรี่ยงที่สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ที่ดูจะสนใจค่อนข้างมากซึ่งสังเกตได้ก็คือ ซักถามทุกวิธีการทำงานและวิธีแก้ปัญหาเพราะมองว่าเราเป็นกลุ่มชนที่เล็กและไม่มีผู้นำชุมชน หรือข้าราชการในพื้นที่ด้วยแต่กลุ่มเราก็สามารถยืนยันหยัดได้เกิดเนื่องมาจากอะไร?

รูปที่ 5 ผู้สนใจแฉะเวียนมาชมที่ซุ้ม

“คงเป็นเพราะกลุ่มชนของ เราถูก สังคม ต่าง ภาษา หรือ บุคคลภายนอกมองว่าล้าหลัง ภาษาก็แปลกและล้าสมัยไม่ค่อยทัน กับโลกภายนอก ซึ่งมันทำให้เกิด เป็นแรงบันดาลใจว่า เราต้องทำให้ สังคมรู้จักภาษาของเราแล้ว เมื่อ สังคมข้างนอกรู้จักภาษาของเรา และเห็นค่าของภาษาเรา เขาก็ต้อง อยากพบอยากเห็นเราซึ่งมันเป็น อะไรที่แปลเป็นคำพูดหรือตัวหนังสือ ได้อยาก ต้องกลับมาสัมผัสกับเรา

เพราะว่าล้าหลังนั้นในสุพรรณบุรีมีแค่หมู่บ้านเดียวและสิ่งที่อยากอนุรักษ์ให้คู่กับภาษาคือผ้าทอมือ ซึ่งตอนนี้กำลังทำอยู่โดยจัดการเรียนการสอนทอผ้าจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้ภาษาเป็นตัวแทรก ซึ่งเรา ก็ได้ประโยชน์ทั้งสองอย่าง อนุรักษ์ภาษาด้วย อนุรักษ์ผ้าทอมือด้วย มันทำให้คนแก่มีความสุขที่ มีคนมาหัดทอผ้าต่อจากเขา ซึ่งก็มองว่ามันอาจหมดไปกับพวกเขา และเป็นความภูมิใจของเด็ก เพราะสามารถทอผ้าได้เป็นชิ้นงาน แม้ว่าอาจจะเสร็จนั้นผ่านความเหน็ดเหนื่อยพอสมควรและ คนแก่สามารถถ่ายทอดภาษาผ่านงานทอผ้าอีกด้วย ลดช่องว่างระหว่างวัยซึ่งปัจจุบันนั้นจะไม่ค่อยเห็นเด็กและคนแก่ทำอะไรร่วมกันบ่อยนัก” นั่งพูดและอธิบายให้แต่ละกลุ่มฟังตามคำถาม และสิ่งที่อยากรู้ จนกระทั่ง 16.00 น. ก็ขอตัวเดินทางกลับ มาทานข้าวเย็นในตัวเมืองสุพรรณบุรี พอทานอาหารเย็นเสร็จก็เดินทางต่อถึงบ้านประมาณ 23.00 น. ก็แยกย้ายกันไปพักผ่อน

วันที่ 20 – 21 มีนาคม 2552

กิจกรรม เข้าร่วมงาน 10 ปี สกว.

สถานที่ อิมแพคเมืองทองธานี

กรุงเทพฯ

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

ความรู้สึกรู้สึก

ในงานสนุกมาก ได้ความรู้
เพิ่มเติม ได้ชมการแสดงของกลุ่ม
ต่างๆ มีหลายอย่างที่น่าสนใจ ได้
ความสุขจากการทำงาน มีความ

รูปที่ 6 ถ่ายรูปร่วมกับทีมวิจัยอื่นๆ

มันใจมากขึ้น มีเรื่องน่าสนใจ เช่น การแบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น พูดแลกเปลี่ยนภาษาตนเอง
และแปลให้เพื่อนฟัง มีหลายกลุ่มเอาของที่บ้านของตนเองมาขาย ก็ได้ความรู้เกี่ยวกับ
งานวิจัยมากขึ้นเข้าใจมากกว่าเดิม รู้จักเพื่อนต่างภาษามากขึ้น ได้ความรู้จากหน่วยงานต่าง
ๆ มากมาย “งานวิจัยสอนให้รู้ว่าความคิดต้องพัฒนาอีกมาก ต้องรู้จักคิดให้ถูกทางและถูกต้อง คิด
ให้เป็น เข้าใจในงานที่ทำอยู่”

3.4 พัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวก๋อง

การพัฒนาศูนย์ละว้าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวก๋อง
ทีมวิจัยได้ดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัด
แสดงในศูนย์การเรียนรู้ โดยนำองค์ความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม ที่ได้จากการดำเนินงานใน
โครงการที่ผ่านมา คือ โครงการ “การศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมละว้า (ก๋อง) บ้านกกเชียง
ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอเด่นชัย จังหวัดสุพรรณบุรี สัญญาเลขที่ PDG48M0002 โดยนายมนัส
ขุนณรงค์ เป็นหัวหน้าโครงการ มาจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการ และได้มีการสืบค้นองค์ความรู้
เพิ่มเติมในเรื่องการทอผ้าของชาวก๋อง โดยใช้วิธีปฏิบัติการเรียนการสอนร่วมกับภูมิปัญญา
ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในการทอผ้า นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีกิจกรรมภายในศูนย์การ
เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

วันที่ 5 มิถุนายน 2551 (วันที่ 1)

กิจกรรม การเรียนการสอนทอผ้า

วัตถุประสงค์ เพื่อต้องการให้คนรุ่นหลังสืบทอดการทอผ้าเอาไว้

เวลาทำกิจกรรม 08.00 – 16.00 น.

สถานที่ บ้านป่าตัน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้เรียน ได้แก่ คำแพ
2. ผู้สอน คือ ป้าตัน
3. ทีมวิจัย

วิธีการ

ช่วงเช้า เริ่มก่อนหูก 1 เครื่อง คนที่เหลือก็นั่งพันด้ายให้เป็นก้อนเพื่อใช้ก่อนเครื่องต่อไป มีระเบียบนั่งจดบันทึก ส่วนธิดา, จวีวรรณไปเตรียมทำความสะอาดศูนย์เรือนไม้ เพราะพุงนี้จะไปนั่งทอผ้ากันที่นั่น เหตุผลเพราะสถานที่กว้างพอในการทอผ้าและอากาศเย็นสบายดี ส่วนคนที่เรียนทอผ้าบางคนก็มองที่ป้าตันสอนลูกสาวด้วยมือ ก็พันด้ายจะมีการบอกชื่อในอุปกรณ์ทอผ้า เมื่อขึ้นใดถูกหยิบมาใช้และทำให้เราเริ่มเห็นปัญหา เราคิดหาแต่คนเรียน แต่ไม่มีคนมานั่งด้ายให้ หากก่อนพร้อมกันหมดจะทำยังไงก็เลยคิดว่าต้องหาคนมาสำรองไว้แล้ว เพราะถ้าก่อนไปเรื่อยของใครก่อนเสร็จก็ต้องทอ ฉะนั้นคนก็ต้องขาดไปเรื่อยๆ เริ่มมองเห็นปัญหาอีกแล้ว แต่วันนี้ให้อาแรงกันไปก่อน คำแพก่อนหูกไปสักพักก็เกิดอาการเกร็งสับเนื่องมาจากทำผิดบ่อยๆ ก็กลัวด้ายจะเสียเปล่า กลัวแก้ไม่ได้ด้วย ป้าตันบอกว่าไม่เป็นไรผิดก็แก้ใหม่ได้ คำแพเลยลดอาการเกร็งลงมาบ้างแต่ก็เล่นเอาเหงื่อตกเหมือนกัน แต่ทำงานก่อนเสร็จ แม้จะมีการสอดด้ายผิดบ้างถูกบ้างโดยมีป้าตันมาช่วยแก้และบอกวิธีอยู่ข้างๆ

ผลการทำกิจกรรม

ก่อนหูกเสร็จ 1 เครื่อง และจะมีการทำงานต่อในวันรุ่งขึ้น

สิ่งที่ได้เรียนรู้

ทีมวิจัยเริ่มมองเห็นปัญหาสถานที่ และคนไม่พอ คิดจะไปทำที่ศูนย์ เพราะหัวข้อที่ว่าทำอย่างไรให้ศูนย์มีชีวิต

วันที่ 6 มิถุนายน 2551

กิจกรรม การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 2)

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อสืบทอดการทอผ้า และลายผ้าให้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาและอนุรักษ์ไว้
2. เพื่อทอผ้าไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน

เวลาทำกิจกรรม 08.00 – 16.00 น.

สถานที่ทำกิจกรรม ศูนย์ละว้า

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ป้าน้อย ป้าถ่าน ป้ามิด อัจฉรา ป้าตัน ยายหลง จวีวรรณ ระเบียบ ธิดา

วิธีการ

เช้าวันที่ 2 ของการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนสถานที่เรียนมายังศูนย์ละว้า เนื่องจากทีมได้เตรียมไว้ให้แล้ว สองโมงเช้าเริ่มก่อนหูกเครื่องที่สองโดยป้าน้อยเป็นผู้ก่อกให้ ป้าถ่านเป็นคน

ก่อด้าย มีป่าทันทันบอกลูกอยู่ใกล้ ก่อไปสักพักเริ่มมองเห็นว่ามันเข้าเกินไป เพราะคนสอน สอนได้ที่
ละเครือแค่นั้น เพราะขั้นตอนในการก่อด้ายยากที่สุด ทำให้คนสอนต้องนั่งดูอยู่ตลอดเวลา
จนวีรกรรมแลยให้ระเบียบไปดื้อป่าแพ แต่ไม่วางเนื่องจากต้องไล่ไก่ที่มากินข้าวที่แกปลูกไว้เลยให้
ไปตามยายหลง ยายหลงก็เลยมาสอนด้วยอีกคน ทำให้งานดำเนินเร็วขึ้น ป้ามืดเป็นคนก่อด้าย
อจจระเป็นคนก่อด้าย โดยมียายหลงเป็นคนสอน ช่วงนี้เองทำให้สังเกตว่าคนก่อด้ายกับคนก่อด
หูกต้องช่วยกันดูว่าผิดหรือเปล่า โดยคนก่อด้ายก็ต้องมองออกด้วยว่าสอดด้ายอย่างไร ใน
บรรยากาศการเรียนการสอนนั้นจะได้ยินการพูดคุยด้วยภาษาท้องถิ่นและภาษาพื้นบ้านตลอด แม้
ชาวบ้านที่เดินผ่านไปมาพบเห็นก็ขึ้นมาดูว่าเราทำอะไรกัน ก็ตอบว่าสอนทอผ้าบางคนสนใจนั่งดู
เป็นชั่วโมงก็มี บางคนบอกว่าอยากเรียน แต่ไม่ค่อยมีเวลา ธิดาบอกว่าว่างเมื่อไหร่ก็มาเรียน
การเรียนเรียนเมื่อไรก็ได้ ขอให้ตั้งใจเถอะว่าอยากจะทำ ช่วงเที่ยงก็กินอาหารร่วมกันโดยนั่งล้อม
วงกับพื้น กินข้าวเสร็จก็มานั่งก่อด้ายต่อ พอเสร็จผลงานป้าน้อยเสียโดยที่ป่าทันทันไม่สามารถแก้ได้
แต่ของป้ามืดใช้ได้ จากนั้นก็เริ่มก่อด้ายของอจจระโดยวีรกรรมเป็นคนก่อด้าย ป้าทันทันเป็นคน
สอน อจจระซึ่งก่อด้ายก่อนแล้วก็พอเข้าใจและวีรกรรมก็เริ่มเรียนรู้วิธีก่อด้าย ทำให้งานของ
อจจระออกมาค่อนข้างดี มีผิดบ้างนิดหน่อย พอของอจจระเสร็จก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

ผลการทำกิจกรรม ก่อด้ายเสร็จ 3 เครือ แต่เสีย 1 เครือใช้ได้ 2 เครือ

สิ่งที่ได้เรียนรู้ 1. ทีมต้องเรียนรู้วิธีก่อด้ายไปพร้อมกับผู้เรียน

2. ได้รู้จักแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้งานเดินเร็วขึ้น

รูปที่ 7 การเรียนการสอนทอผ้า

วันที่ 7 มิถุนายน 2551

กิจกรรม	การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 3)
วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการทอผ้าต่อจากเมื่อวาน
เวลาที่จัดกิจกรรม	08.00 – 16.00 น.
สถานที่ทำกิจกรรม	ศูนย์ละว้า
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ป้าน้อย ฉวีวรรณ น้ำจรัส ป้าเปลี่ยน ระเบียบ ป้ามืด, อัจฉรา, คำแพ พี่เลี้ยงจากมหิดล ได้แก่ อ.มยุรี ถาวรพัฒน์, คุณสมิตร์ ประเสริฐ, คุณฉันทนา คำนาค, คุณอัจฉราภรณ์ ถาวรพัฒน์ และคุณสุมาลี หาญยศ

วิธีการ

เช้าวันที่ 3 การเรียนการสอนทอผ้ามีการก่อหูก 3 เครือ โดยป้าน้อยต้องทำใหม่ทั้งหมด ฉวีวรรณก่อด้ายให้น้ำจรัส เพียงแค่ครูสอนก่อด้ายให้นิดหน่อยก็ทำกันเอง เพราะน้ำจรัสนั้นเริ่มเข้าใจเพราะก่อด้ายมาหลายครั้งแล้ว พอช่วงไหนผิดฉวีวรรณก็คอยเตือนตลอดเวลา เพราะคนก่อด้ายสามารถมองด้ายทุกเส้น เมื่อผิดก็จะมองรู้ ส่วนอีกเครือคือป้าเปลี่ยนกับระเบียบ เดิมที่ป้าเปลี่ยนไม่ได้คิดจะเรียน แต่เห็นทีมงานเลยมานั่งดูแต่แล้วก็เปลี่ยนใจอยากทอขึ้นมาเลยมาทำดู ป้าเปลี่ยนนั้นเคยก่อด้ายให้แม่อยู่แล้วจึงเข้าใจง่ายไม่ค่อยทำผิดสักเท่าไร เมื่อเริ่มเข้าใจทำให้ทั้งสองเครื่องนั้นก่อเสร็จค่อนข้างเร็ว ในระหว่างที่ก่อของป้าเปลี่ยนและน้ำจรัสอยู่นั้น ป้ามืด, อัจฉรา, คำแพ ก็ทอของตนเองไปเรื่อย ป้าน้อยก็เลือกสีด้ายที่ตัวเองชอบมานั่งพันให้เป็นก้อน เมื่อตัวเขาก่อเสร็จตัวเองก็จะได้ทำบ้าง พอก่อเสร็จพวกเขาก็เริ่มทอผ้าและทอพี่เลี้ยงที่มาจากมหิดลก็มาถึง ขอคูเอกสารการเงินและมาช่วยจัดตกแต่งศูนย์ ซึ่งมีเด็กในชุมชนมาช่วยด้วย คุณสมิตต์และคุณฉันทนาแยกตัวไปสัมภาษณ์ลุงเคยเรื่องประเพณีเลี้ยงผีบ้านเพิ่มเติมเพื่อต้องการถ่ายซ่อมให้เสร็จ พอเที่ยงก็หยุดรับประทานอาหารร่วมกัน พอทานข้าวเสร็จป้าน้อยก็เริ่มก่อหูกโดยมีฉวีวรรณก่อด้ายให้ พอทำได้ประมาณครึ่งผืน อาจารย์มยุรี ขอคูเอกสารและการเงินเลยให้ยายหลงก่อให้แทน อาจารย์มยุรีขอคูเอกสารและข้อมูลที่จดบันทึกด้วยและบอกว่าให้สรุปค่าใช้จ่ายรายเดือนและให้เขียนรายงานความก้าวหน้าทุกเดือน เพราะมองเห็นว่าโครงการที่แล้วสรุปรายงานที่เดียวทุกเดือน มันต้องแก้ไขกันเยอะ เพราะงานมีปัญหาและถูกหมักหมมไว้ ซึ่งทำให้การรายงานช้าลงแต่ทีมงานยังไม่ได้ทำเพราะไม่มีการบอกล่วงหน้า ว่าให้รายงานเดือนต่อเดือน พี่เลี้ยงบอกให้ทำและส่งไปทางไปรษณีย์ใช้เวลา 15 วัน และคุยเรื่องหาเครือขายในพื้นที่ใกล้เคียงว่ายังมีคนพูดได้เท่าไร หากพูดไม่ได้ ยังมีเชื้อสายก่องอยู่ไหม คุยไปคุยมาก็ยังตกลงวันกันไม่ได้ว่าจะไปวันไหน แต่จะลงพื้นที่ที่คอกควายก่อน เพราะรู้เส้นทาง พอคุยเสร็จทีมพี่เลี้ยงก็กลับบ้าน ส่วนทีมวิจัยก็ขึ้นไปดูคนเรียนทอผ้าอีกและทำเอกสารของวันนั้นต่อแล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน

ผลการทำกิจกรรม

1. การทอผ้ามาได้ครึ่งทางแล้ว
2. การตรวจเอกสารทุกอย่างลงตัวดี
3. ได้มีการตกแต่งศูนย์โดยมีคุณสุมิตร, คุณฉันทนา, ต่าย, ออย ให้คำแนะนำและมีเด็กในชุมชนมาช่วยกันจัดด้วย

วันที่ 8 มิถุนายน 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนรู้การสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 4)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อต้องการทอผ้าให้เสร็จเป็นชิ้นงาน
<u>เวลาที่จัด</u>	08.00 – 16.00 น.
<u>สถานที่จัดกิจกรรม</u>	ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน, ผู้สอน, ทีมวิจัย

วิธีการ

เข้าผู้เรียนทอผ้ามาทอก่อนเวลาที่ทีมงานกำหนดให้ เนื่องด้วยต้องการทำงานให้เสร็จ เพราะอยากเข้าไร่ มันเป็นเวลาที่ต้องปลูกข้าวแล้ว อีกเหตุผลหนึ่ง คือ กลัวหนูมากัดตาย หากเก็บไว้นานหลายวันเพราะพอเลิกทอแล้วก็เอาหูกกลับบ้านด้วยไม่ได้ เมื่อยกไปยกมาเครื่องหูกอาจจะพังแล้วก็แก้ไขไม่ได้ด้วย แต่สิ่งที่ผู้บันทึกมองเห็นได้ คือ เข้าผู้เรียนจะต้องรีบทำภาระทางบ้านให้เสร็จเพื่อจะได้มานั่งทอผ้าซึ่งในวันนี้มีบางคนทอใกล้เสร็จเป็นผืนแล้ว ทำให้รู้สึกดีใจและยินดีมาก เพราะเป็นสิ่งที่เราคาดหวัง ครูสอนนั้นก็มีความสุขที่ลูกศิษย์นั้นพยายามทำงานออกมาดี มองเห็นได้โดยรอยยิ้มต่างจากวันแรก เนื่องจากไม่เคยสอนที่ละหลาย ๆ คนอย่างนี้ก็เลยบ่นเวียนหัวบ้าง งบบ้างเพราะต้องคอยแก้งานผิดให้คนเรียน ใกล้เที่ยงทุกคนก็หยุดกินข้าว ช่วงบ่ายป้ามัดกับป้าเปลี่ยนก็ทอเสร็จเพราะเคยหัดทอเล็กน้อยแต่ไม่เคยทำด้วยตนเองตั้งแต่ต้นยันเสร็จอย่างนี้เลย ทำให้ไม่เข้าใจทุกกระบวนการ ส่วนอีกสี่คนที่ล่าช้าเพราะยังไม่ถนัดในการทอ บางคนก็ทอหูกที่หลังแต่ทุกคนก็มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้เสร็จ ทำกันอยู่จนเย็นก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

ผลการทำกิจกรรม

1. ได้ผ้าที่ทอเสร็จแล้ว 2 ผืน
2. ได้เห็นความตั้งใจจะมุ่งมั่นทั้งผู้เรียนและผู้สอน
3. ได้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีและการสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น

วันที่ 9 มิถุนายน 2551

กิจกรรม	การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 5)
วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการทอผ้าให้เสร็จ
เวลาสถานที่	08.00 – 16.00 น.
สถานที่จัดกิจกรรม	ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เรียน, ผู้สอน, ทีมวิจัย

วิธีการ

เช้าวันวันพรุ่งนี้ที่ปรึกษาอาจารย์มยุรี ว่ามีคนทอเสร็จแล้ว ส่วนคนเหลืออีกสี่คนจะทำยังไงต่อ เพราะในแผนปฏิบัติงานนั้นสอนวันละห้าคนแต่ตอนนี้เหลือแค่สี่คน พี่เลี้ยงบอกให้ทำต่อให้เสร็จไม่ ประมาทหนึ่งโมงเช้าทุกคนก็มานั่งทอผ้าของใครของมัน แม้จะผ่านมาห้าวันแล้ว แต่ทั้งคนเรียนและคนสอนก็ไม่เบื่อ แม้จะมีการสอนไปแก้ไปก็ตาม ตอนที่ครูสอนแก่นั้น คนเรียนก็จะนั่งดูด้วยความสนใจ เมื่อครูมาแก้ก็บอกว่าผิดตรงไหนแล้วต้องแก้ยังไงโดยทำซ้ำๆ เพื่อที่คนเรียนสามารถดูได้ทุกขั้นตอน การทอนั้นคนทอจะนั่งใกล้กันนักไม่ได้เพราะมันทำให้คนสอดกระสวยด้วยความลำบากมาก แต่ก็มีครูคอยและซักถามกันตลอดโดยครูก็จะคอยดูคนนั้นที่คนนั้นที่ ใกล้เที่ยงก็นั่งกินข้าวร่วมกัน ป้าจอบอกว่าดีนะ ถ้าไม่มีการเรียนการสอนทอผ้า ก็คงไม่มีบรรยากาศแบบนี้บ่อยนักหรอก กินข้าวหลายๆ คนอร่อยดีกินข้าวเสร็จก็มานั่งทอผ้ากัน ต่อจนเย็นก็แยกย้ายกลับบ้าน

ผลการทำกิจกรรม

1. ผู้เรียนได้ทำเกือบเสร็จเป็นชิ้นงานแล้ว คงไม่เกินวันพรุ่งนี้คงเสร็จ
2. ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพบปะและพูดคุยกันด้วยภาษากุ่มมากขึ้น

วันที่ 10 มิถุนายน 2551

กิจกรรม	การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 6)
วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการทอผ้าให้เสร็จ
เวลาสถานที่	08.00 – 16.00 น.
สถานที่จัดกิจกรรม	ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เรียน, ผู้สอน, ทีมวิจัย

วิธีการ

เช้าทุกคนก็มาทอผ้าต่อจากเมื่อวานจะทำให้เสร็จในช่วงที่เวลาที่ทอนั้น ก็มีชาวบ้านเดินมาดูมาพูดคุยด้วย มีอยู่ช่วงหนึ่งนำพรมาซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านที่มานั่งดูก็พูดเป็นภาษาละว้า ว่าคิดถึงแม่นะ เมื่อก่อนเห็นแม่ทออยู่บ่อยๆ มีทั้งลูกสาวและละว้า แต่ตอนนี้แม่เสียแล้วคงได้แต่นั่ง

คุณอื่นทอดาไม่รู้จะหมดไปเมื่อไรเพราะไม่มีค้อยมีคนทำ กว่าจะได้แต่ละชิ้นต้องใช้เวลาหลายวันแล้วก็เล่าเรื่องตลกให้คนแก่ได้ฟังและหัวเราะกัน ทำให้บรรยากาศที่ตรงนั้นไม่เงียบเหงา สักพักมันส์ซึ่งนั่งอยู่ด้วยก็พูดขึ้นว่าน่าจะทำเป็นกระเป๋าเล็กๆ เย็บตามแฟชั่นวัยรุ่นและราคาไม่แพงจนเกินไปนัก น่าจะทำให้ของขายดีกว่ายามใหญ่ แล้วสังเกตเห็นศูนย์เรือนไม่ว่ามอดกินหมดแล้ว คิดจะขอไม้สะเดาข้างทางเข้าหมู่บ้านมาเลื่อยแล้วขอแรงชาวบ้านมาช่วยกันล้อมใหม่ ซึ่งช่วงที่พูดคุยกันนั้นคนทอดาก็ทอกันไปไม่ได้หยุดมือทำ ตามองด้วยแต่ก็สนิทสนมตอบโต้กับคนอื่น และตั้งใจทอกันทุกคนจนงานเสร็จเป็นผืนก็เก็บอุปกรณ์มาไว้ที่บ้านป่าทั้นและแยกย้ายกันกลับบ้าน

ผลการทำงาน

ทุกคนทอดผ้าใบเสร็จคนละ 1 ผืน โดยขั้นตอนต่อไปที่มจะให้เริ่มทำยามเพราะจะต้องหัดเก็บลายและเย็บตะเข็บเอง

วันที่ 30 กันยายน 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอดผ้า (ต่อวันที่ 7)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอดผ้าและซึมซับภาษา
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.30 น. – 15.30 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้สอน ผู้เรียน ทีมวิจัย

วิธีการ

เย็นของวันที่ 29 กันยายน วีและเปียบช่วยกันเดินบอกทั้งคนเรียนและครูสอนว่า รุ่งเช้าจะสอนทอดผ้า และเช้าของวันที่ 30 กันยายน ทุกคนก็มากันแต่เช้าและช่วยกันทำความสะอาดศูนย์เรือนไม้ พอทำเสร็จก็เริ่มก่อหูก มีผู้เรียน 4 คน ครูสอน 3 คน โดยครูและผู้เรียนก็ช่วยกันขนอุปกรณ์ทอดผ้ามาจากบ้านป่าทั้น เพราะไม่สามารถเก็บไว้ที่ศูนย์ พอเริ่มก่อหูกสังเกตว่าครูงานไม่หนักมากนัก เพราะคนเรียนเริ่มจำขั้นตอนการก่อได้ พอบอกเล็กน้อยก็ทำได้ ซึ่งส่วนมากครูจะสอนด้วยภาษาละว้าส่วนใหญ่ พอเห็นคนเริ่มเรียนและทำเองได้แล้ว ซึ่งคนสอนมีความสุขที่มีคนสามารถทำในสิ่งที่ตนสอนได้ ทั้งมีพากันคิดว่าหากพวกเขาสิ้นบุญแล้วจะไม่มีใครสามารถสืบทอดได้ การทอดผ้าคงไปพร้อมกับพวกตน แต่ตอนนี้มีคนมานั่งทอให้แกสอน “ครั้งนี้คนเรียนสามารถก่อได้เองทั้ง 4 คน ไม่เหมือนครั้งก่อนที่ต้องรอ เพราะครูต้องคอยดูอยู่ไม่ห่าง ครูสอนให้คนเรียนเลือกสีเส้นด้ายด้วยตนเอง ว่าใครชอบสีอะไร พอก่อเสร็จก็ให้ครูแก่เส้นด้ายเล็กน้อย โดยคนเรียนคอยดูวิธีแก้อยู่ห่างๆ ในช่วงนั้นก็มียาจารย์โรงเรียนบ้านกกเชียงมาขอความรู้เรื่องประวัติหมู่บ้านและได้เห็นการเรียนการสอนทอดผ้าก็ขอถ่ายรูปและขอดูเส้นด้ายที่ใช้ข้าวสุกมา เพื่อให้แข็งพร้อมทอได้ นั่งคุยด้วยสักพักก็กลับโรงเรียน ส่วนคนเรียนก็ปั่นด้ายใส่กระสวยของใครของมัน เพื่อเตรียมทอ พอปั่นด้ายเสร็จก็เริ่มทอ ต่างคนต่างทอถ้าใครทอผิดก็

เรียกครูมาดู แต่ถ้าผิดมากครูก็ต้องมาช่วยกันแก้ 2 หรือ 3 คน แต่ก็มีส่วนน้อยเพราะคนทอเริ่มแก้ด้ายที่พันกันด้วยตนเองได้บ้างแล้ว พอใกล้เที่ยงคนทำอาหารก็แยกไปทำอาหาร มีการพูดคุยด้วยภาษาละว้าอยู่เป็นเนืองๆ พอกินข้าวเสร็จก็นั่งคุยกันสักพักก็เริ่มทอผ้าทอต่อไปได้สักพักบางคนก็เริ่มเก็บลายผ้า โดยครูสอนทำให้ดูก่อนแล้วให้คนเรียนที่ยังไม่เคยทำ ซึ่งครูสอนต้องคอยบอกตลอดไม่งั้นก็จะผิด บางคนก็เก็บลายผ้าส่วนแรกเสร็จ ซึ่งครั้งนี้ทีมวิจัยได้กำหนดให้สอนทอข้ามเพราะมีการเก็บลายเก็บขั้นตอนมากกว่าเยอะกว่า จบป้ายสามโมงเย็น ฝนตั้งเค้าว่าจะตกเลยให้แยกกันกลับบ้าน

ผลการทำงาน

คนเรียนเริ่มพูดและสนทนากันด้วยภาษากุ่มภายในกลุ่มมากขึ้น

วันที่ 1 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนรู้การสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 8)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและพื้นถิ่นภาษา
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.00 น. – 16.20 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน

วิธีการ

ช่วงเช้าฝนตกแต่ทุกคนก็ยังมาทอผ้ากันต่อ ส่วนป่าเปลี่ยนมาทอใหม่หนึ่งเครือ ส่วนคนที่ทอเมื่อวานเริ่มเก็บลายช่วงแรกและยังมีปัญหาเหมือนกัน และหัดให้แก้ปัญหาเองบ้างครูทำให้บ้าง ซึ่งในบรรยากาศการเรียนการสอนนั้นมีการพูดและซักถามกันด้วยภาษาละว้าบ้าง ลาวครั้งบ้างปะปนกันไป บางครั้งก็มีเสียงหัวเราะแทรกเข้ามาบ้าง ช่วงใกล้เที่ยงมีนายตำรวจหนึ่งนายผ่านมาเห็นกลุ่มคนนั่งทอผ้าอยู่ที่ศูนย์ก็สนใจเลยเข้ามาดูและนั่งพูดคุยกับคนที่ทำงานอยู่พักใหญ่และให้เบอร์โทรศัพท์ไว้เผื่อต้องการความช่วยเหลืออะไรก็พร้อมจะช่วยเหลือและลากลับ ก่อนจะเดินลงก็ถามว่า “กลับก่อนนะ” ภาษาละว้าพูดยังงี้ ป่าทันทักพูดให้ฟังและถามว่า “สวัสดีครับ” ละพูดยังงี้ ป่าแพก็พูดให้ฟังอีก เขาก็บอกว่าชอบ ถ้าผมมาเรียนจะมีใครสอนให้ไหม คนแก่ก็บอกว่ามาเลยถ้าเจอคนละว้าละก็ถามใครก็ได้ทั้งนั้นแหละ เพราะรุ่นป๊าๆ อยู่บ้านตลอด แล้วเขาก็กลับไป พอทำไปได้สักพักป่าเปลี่ยนก็บ่นว่าทอลายไม่สวยเลยแล้วแก้เพื่อทอลายใหม่ ป่าบั้งก็พูดว่าก็ยังงี้แหละ เพราะทำครั้งแรกไม่มีใครทำเป็นมาตั้งแต่เกิดหรอก ทุกคนต้องฝึกต้องหัดกันทั้งนั้น ช่วงบ่ายลูกสาวป่าแพเดินขึ้นมาดูการทอผ้า พอตีมองเห็นผ้าทอที่ประยุกต์มาทำผ้ากันเปื้อน ซึ่งไม่มีใครทำเลยในหมู่บ้านเลยขอถ่ายรูปไว้ดูด้วย และทีมวิจัยก็หยิบชิ้นงานครั้งแรกมาดูเพื่อเปรียบเทียบผลงานครั้งแรก แม้จะทอได้เป็นผืนผ้าแต่ไม่เรียบและชายผ้าก็ไม่เท่ากันเท่าไรนัก มาครั้งนี้ดูดีขึ้นมาก ทุกคนตั้งใจทอผ้าเพราะอยากให้เสร็จ บางคนพูดว่าชิ้นนี้ไม่สวยเดี่ยวต้องมาทำอีกเพื่อให้ฝีมือดีขึ้น จนกระทั่งเย็นก็แยกย้ายกลับบ้าน

ผลการทำงาน

ทุกคนเริ่มดีใจที่มีคนนอกหมู่บ้านสนใจในสิ่งที่ทำ และฝึกพูดภาษาของตน ทำให้คนในกลุ่มทำงานพูดสื่อสารด้วยภาษาละว้ามากขึ้น โดยมีได้สังเกตหรือรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของตน

วันที่ 2 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 9)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นคืนภาษา
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.30 น. – 16.30 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน
<u>วิธีการ</u>	

เช้าวันที่สามของการทอผ้าทุกคนก็เตรียมตัวมาเรียนกันแต่เช้า อยากให้ภารกิจเสร็จช่วงสายลูกสาวลงหมอกก็มาหัดพูดและเขียนภาษากับคนแก่ โดยมีพี่ธิดาคอยช่วยบอกการผสมสระพยัญชนะให้ด้วย ในช่วงนั้นป้าอ๊อดก็นั่งทอผ้าอยู่ เส้นด้ายมันเป็นขนทำให้ทอติดขัด ป้าแพเลยเดินไปเอาว่านที่แกปลูกไว้ที่บ้านแล้วเอามาถูกับเส้นด้าย เพื่อให้เส้นด้ายเรียบและไม่พันกันทำให้ทอง่ายขึ้น และได้ยินเสียงใครคนหนึ่งเอ่ยถามว่า ว่านเรียกชื่ออะไร ป้าแพตอบว่า “โทะอ่องก่อง โซดอโซละมะเอ (เป็นชื่อภาษาละว้า ส่วนชื่อลาวไม่รู้) บางคนก็พูดว่า ว่านไก่ฟ้า ถ้าอยู่ในป้า ไก่ฟ้าชอบมาจิกกินและถามว่าป้ารู้ได้ไม่ว่าว่านชนิดนี้จะทำให้เส้นด้ายเหนียว ป้าปังกก็ตอบว่าเมื่อก่อนรุ่นป้าไม่มีด้ายตลาดหรอก (ด้ายประดิษฐ์) ต้องปลูกฝ้ายและเช็นฝ้ายให้เป็นเส้นด้ายเอาไว้ใช้ จึงต้องหาวิธีทำให้เส้นด้ายทอง่ายขึ้น แต่ก็ไม่ว่าใครเป็นคนค้นพบว่าว่านชนิดนี้ทำให้เส้นด้ายเหนียวแต่มีการใช้กันมานานแล้ว และนี่คือสิ่งที่ครูภูมิปัญญาสามารถหาวิธีได้ด้วยตนเอง และเป็นวิชาในการหาอุปกรณ์เสริม ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้รู้เพราะเมื่อมีการเกิดปัญหาก็จะหาวิธีแก้ คนเรียนก็จะได้เห็นและรู้วิธีการใช้ด้วย ซึ่งในไรมีว่านชนิดนี้อยู่มาก แต่ก็ไม่รู้คุณประโยชน์ของมัน ช่วงเที่ยงก็ทานอาหารร่วมกัน มีการพูดคุยด้วยภาษาละว้าบ้าง ลาวครั้งบ้างปะปนกันไป และคนแก่ก็เล่าเรื่องในอดีตให้ฟัง พอมาช่วงบ่ายลูกของป้าระเบียบจะนอน ป้าแพก็ร้องเพลงกล่อมเด็กเป็นภาษาละว้าและทำให้คนที่มาทอผ้ามีโอกาสได้ยินเพลงกล่อมเด็กในอดีตด้วย จนกระทั่งเย็นที่มิวิจัยก็ให้เลิกทอและกลับบ้านกันได้แล้ว

ผลการทำงาน

ได้รับความรู้ใหม่ในการแก้เส้นด้ายโดยใช้ว่านเป็นอุปกรณ์ ได้เห็นความสามัคคี เพราะครูจะช่วยลูกศิษย์ด้วยกัน ปรัชชากันถ้าแก้ไม่ได้ และได้ฟังเพลงกล่อมเด็กเป็นภาษาละว้าด้วย

วันที่ 3 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอดผ้า (ต่อวันที่ 10)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอดผ้าและฟื้นฟูภาษา
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.30 น. – 17.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

วันนี้ช่วงเช้ามีคนมาทอดผ้าน้อยกว่าทุกวัน เพราะมีบางส่วนที่ทอดเสร็จแล้ว จึงหยุดรอคนอื่นเพื่อมาหัดเย็บพร้อมๆ กัน ส่วนป่าแพไปดูไร่ข้าวเพราะนกเริ่มลงมากินข้าวแล้วเลยทำให้วันนี้มีคนมาทอดแค่ 4 คน จนกระทั่งช่วงสายป่าแพก็กลับมาจากไร่และมาทอดผ้าต่อให้เสร็จเพราะจะได้เย็บ ทุกคนมีความตั้งใจต่อกันมาก แม้ว่าจะบ่นว่าปวดหลัง ปวดเอวเพราะไม่เคยนั่งหลังตรงและเหยียดขาเป็นเวลานานมาก่อน ป่าแพบอกว่า “ตอนที่พวกป่าหัดทอดกับแม่ก็เป็นแบบนี้แหละ พอทอดเป็นก็ชินไปเอง” ทอดกันไปได้สักพักป่าแพก็บ่นว่า “ง้ามึงมึงจะ (ฉันทิวข้าวแล้ว)” ทีมวิจัยเลยบอกว่า “ดาเอาะมั่งซาอาเคื่องซาเซีย (เตี้ยๆทำกับข้าวให้กินนะ)” แล้วคนที่ไปทำกับข้าวก็ไป ส่วนที่เหลือก็ทำงานต่อ ทีมวิจัยบางคนก็ช่วยครูทำงานส่วนอื่นไว้ รอคนที่เรียนพอกับข้าวมาก็เรียกกันมากินข้าว ช่วงที่กินข้าวอยู่นั้นก็มีการพูดคุยถึงเรื่องงานบ้าง เรื่องครอบครัวบ้าง แล้วก็ถามว่า ป่าๆ กับข้าวอร่อยไหม พวกแกก็ตอบว่าอร่อย เพราะนานๆ จะได้กินอาหารร่วมกับลูกหลานสักที ทำให้กินข้าวได้เยอะ บางคนก็เอากับข้าวจากที่บ้านมารวมด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนฝีมือการทำอาหาร พอกินข้าวเสร็จก็มานั่งคุยกัน คนแกก็จะพูดกันด้วยภาษาละว้า พอนั่งคุยไปสักพักก็ทำงานกันต่อ พอช่วงบ่ายบางคนก็ทอดเสร็จแล้ว ก็หัดเย็บให้เป็นถุงย่าม บางคนบอกว่าตอนเย็บไม่ค่อยยากเท่าตอนเก็บลาย บางคนก็เก็บลายเหงือก เพราะเกร็งกับการสอดด้ายเข้าไปในเครือหูกและบอกว่าทำยาก แต่พอผ่านขั้นตอนนี้มาแล้วกลับบอกว่าอยากทำอีก อยากให้สวดยกว่าเดิมและบอกเย็บนะไม่ค่อยยาก บอกครั้งสองครั้งก็ทำได้แล้ว บางคนหัดทำชายของย่ามโดยครูสอนบอกให้ใช้มือหมุนด้ายไปบนขาหมุนไปจนเส้นด้ายพันกันแล้ว ขมวดปลายด้ายเพื่อไม่ให้ด้ายหลุดออกจากกัน ซึ่งสังเกตเห็นว่าครั้งนี้เราใช้ครูสอนถึงสามคน แม้คนทอนั้นให้เวลาน้อยลงแต่ตอนเก็บลายนั้น ครูสามคนก็แทบจะไม่พอ เพราะต้องดูทุกขั้นตอน ต้องคอยบอกบางครั้งทำให้ดูหรือจับมือทำ แต่พอทอดเสร็จมาหัดเย็บบอกนิดหน่อยก็เอาไปทำต่อที่บ้านได้

วันที่ 9 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอดผ้า รุ่นเด็ก (ต่อวันที่ 11)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอดผ้าและฟื้นฟูภาษา
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.00 น. – 16.30 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

เข้าเด็กก็มาเรียนครบห้าคน ซึ่งทีมวิจัยให้เด็กๆ ชวนกันมาเรียนด้วยตนเอง ส่วนครูสอนนั้น ทีมเป็นคนหามาให้ ในช่วงเย็นซึ่งก็ได้ป้าแพ ป้าทัน และป้าปิง และในช่วงสายก็มีอัจฉราและป้าน้อยมาช่วยบอกอีกด้วย ซึ่งจับคู่กันคนละคน ในช่วงก่อนนั้นทีมวิจัยต้องช่วยก่อตั้ง ซึ่งพอเริ่มก่อตั้ง เด็กเข้าใจและจำได้เร็วกว่ารุ่นโต ทำให้การก่อตั้งเร็วแต่มาตอนทอ เด็กไม่ค่อยเข้าใจเหมือนรุ่นคนโต ซึ่งเด็กทำเอวอ้อนไปตามเวลาทอไม่เป็น และไม่ค่อยมีความอดทนเหมือนรุ่นคนโต ซึ่งครูสอนต้องทอให้ดูสักพักก็จับมือให้ทอ ครูสอนบ่นว่าเหนื่อย เพราะต้องมาดูและบอกเกือบตลอดเวลาไม่ค่อยได้หยุด บางครั้งทีมต้องบอกให้เด็กไปเดินยืดเส้นยืดสายก่อน เพื่อให้ครูสอนได้พักบ้าง ป้าแพบ่นว่ามันจะเป็นผืนผ้าหรือเปล่านั้น และบอกว่าเสียสายเส้นด้ายถ้าหากเด็กทอไม่ได้ ป้าปิงก็พูดว่าทำไมไม่เข้าใจนะ บอกยากแท้ และป้าทันก็บอกเด็กๆ ว่าเหมือนที่พวกเราเรียนหนังสือนั่นแหละ ใหม่ๆ ก็เขียนไม่ได้ แต่พอฝึกเขียนบ่อยๆ พวกเราก็เขียนเป็นตัวได้ไง จนช่วงบ่ายเด็กก็เริ่มเข้าใจและพอเด็กเริ่มทำได้ ป้าทันก็บอกว่าเวลาครูสอนทอผ้าบอกหรือบ่นอะไรก็อย่าไปโกรธเขานะ เพราะที่ครูสอนเขาบ่นนะ เพราะอยากให้พวกเราทำเป็นกันทั้งนั้น ถ้าพวกยายตายแล้ว ใครจะมาทำให้ดู ถ้าพวกเองไม่หัดกันไว้ตอนนี้ อีกหน่อยยายแก่มากๆ ก็สอนพวกเองไม่ไหวแล้ว ซึ่งพอเด็กได้ฟังก็เริ่มตั้งใจทอผ้ากันมากขึ้น และทำอยู่จนสี่โมงครึ่งก็บอกให้แยกย้ายกลับบ้านได้

ผลการทำงาน

เด็กก่อหูกและทอได้บ้างแล้วเล็กน้อย และมองเห็นครูสอนใหม่ คือ บุญครองและอัจฉรา

สิ่งที่เห็น

คนแก่ไม่ค่อยมีทักษะในการสอน หากเด็กทำไม่ได้ก็จะทำซะเอง ซึ่งทีมวิจัยต้องค่อยๆ บอก และเตือนอยู่บ่อยๆ ซึ่งทีมวิจัยต้องคอยเชื่อมความห่างระหว่างวัยของคนแก่และเด็ก

วันที่ 10 ตุลาคม 2551

กิจกรรม : การเรียนการสอนทอผ้า รุ่นเด็ก (ต่อวันที่ 12)

วัตถุประสงค์ : เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษา

เวลาสถานที่ : เวลา 07.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า

กลุ่มเป้าหมาย: ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

วันที่ 2 ของการทำงาน เด็กก็มาเรียนกันแต่เช้า ซึ่งทีมวิจัยแอบกระซิบบอกครูสอนว่าให้เรียกอุปกรณ์ทุกชิ้นเป็นภาษาละว้า(ก่อง) และสอนเด็กให้พูดด้วยและให้ใช้เด็กหยิบอุปกรณ์

เป็นภาษาละว้า(ก่อง) เพื่อให้เด็กรับรู้คำสั่งของขึ้นนั้นเรียกอะไร และให้เด็กหัดพูดตาม มีช่วงหนึ่งป้าแพถามว่าทำไมต้องพูดภาษาละว้าใส่เด็ก และก็บอกว่าอยากให้เด็กมีความรู้ภาษาด้วยตนเอง โดยค่อยๆ รับรู้ความรู้สึกนั้น โดยที่เด็กก็ไม่รู้ตัวและปล่อยให้เด็กทอกันไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเด็กรู้สึกเหนื่อยและเริ่มทอผิด เลยให้หยุดพักผ่อนและให้ครูสอนช่วยกันแก้งานที่ผิดในช่วงนั้นที่มิมวิจยก็ไปหาซื้อขนมที่ร้านค้ามาให้เด็กและคนแก่กินด้วยกัน แล้วทีมก็ไปทำอาหารกลางวัน โดยให้ครูสอนและเด็กทำงานกันต่อจนกระทั่งอาหารเสร็จก็ใกล้เที่ยง ก็พากันกินข้าวช่วงกินข้าว ใหม่ก็ถามป้าปึงว่า “กินข้าวยังไย ยาย ” ป้าปึงก็บอกว่า “เดี๋ยวมั้งชะลา” แล้วพวกเด็กๆ ก็พากันพูดตาม จากนั้นก็ทานข้าวไปตามภาษากันไปเรื่อยๆ ซึ่งคนแก่เองก็ไม่เบื่อกับที่จะตอบภาษาให้เด็กได้รู้ จนกระทั่งกินข้าวอิ่มก็ให้หยุดพักกันก่อน จนกระทั่งบ่ายโมงก็ให้เด็กเริ่มทอกันต่อ ในช่วงที่เด็กๆ ทอผ้ากันอยู่นั้นก็จะมีชาวบ้านเดินผ่านขึ้นมานั่งดูพวกเขาทอกันด้วย บางคนบอกว่าไม่คิดว่าพวกเด็กๆ จะมานั่งทำเพราะไม่เคยเห็นเด็กนั่งกันอยู่กับที่เป็นเวลานาน ป้าอิดก็ถามเด็กว่า “พวกหนูเหนื่อยหรือเปล่า” แก้วก็ตอบว่า “เหนื่อยแต่อยากทำให้เป็น ก็ต้องอดทน พอเริ่มทำได้ก็สนุกดีกว่าเดินเที่ยวตามหมู่บ้าน เพราะก็ไม่ได้อะไร มาทอผ้าก็มีขนม มีอาหารเที่ยงให้กิน ไม่ต้องขอตั้งค์พ่อแม่ซื้อขนม” เอ็บอกว่า “แม่เขาพูดว่าเวลาไปไร่ ถ้ารู้ว่าหนูมาทอผ้า แม่ก็ไม่เป็นห่วงเพราะไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหน กว่าจะเลิกทอก็เย็นแล้ว พ่อ-แม่ก็กลับมาจากไร่พอดี” ทีมก็ให้เด็กทอไปเรื่อยๆ โดยมีครูสอนคอยแก้งานให้อยู่ตลอด พอเด็กเริ่มเบื่อก็ให้หยุดพัก พอหายเหนื่อยก็มาทอผ้าต่อ ทำกันอยู่อย่างนี้ จนกระทั่ง 4 โมงเย็น ก็บอกให้เด็กเลิกทอและแยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 11 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนรู้การสอนทอผ้า รุ่นเด็ก (ต่อวันที่ 13)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษาก่อง
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

วันนี้เป็นการสอนทอผ้าเป็นวันที่ 3 แล้ว เข้ามาเด็กก็รวมตัวกันที่ศูนย์ตามปกติ พอครูสอนมาเด็กก็เริ่มต้นทอ พอทอไปได้สักพักหูกของปราณี ด้ายก็ขาด ป้าปึงก็ไปแก้ไขและบอกให้ปราณีขอคู่วี๊แก่ไว้ เมื่อจะแกเองได้บ้าง สักพักก็แก้ไขเสร็จก็ให้เด็กทอต่อ และเด็กๆ อีกหลายคนก็ทำด้ายขาดเหมือนกัน ซึ่งครูสอนก็ต้องมาช่วยกันแก้ไขบางครั้งถ้าครูสอนทำให้ไม่ทัน ทีมวิจัยก็ต้องลงมาช่วยทำเพราะสายตาดีกว่า มองเห็นเส้นด้ายง่ายกว่า ช่วงที่ครูสอนแก้ด้ายอยู่นั้น เด็กก็มีโอกาสได้พักผ่อนเอวกันบ้าง เพราะว่าเวลาทอผ้ามันเหนื่อย ถ้าใครอยู่ในช่วงหัดทอก็จะปวดเอวกันส่วนมาก พอคนแก่แก้งานเสร็จก็บอกให้พักกันก่อน พักครึ่งชั่วโมงก็มาทอผ้ากันต่อ ส่วนทีมวิจัยก็ไปทำอาหารเที่ยงมาให้ทานเพราะใกล้เที่ยงแล้ว พอทำเสร็จก็เรียกทุกคนมาทาน

อาหารร่วมกัน ซึ่งตอนทานอาหารอยู่นั้น เอ็กก็ถามยายว่าน้ำเรียกว่าอะไร ป้าทันทักตอบว่า “ที” แล้วถ้ากินน้ำละ พุดว่ายังงิ ป้าแพก็บอกว่า “ทีแด้งงอ” แล้วพวกเด็ก ๆ ก็ถามต่ออีกหลายคำ จนกระทั่งกินข้าวอิ่มก็ให้เด็ก ๆ เก็บจานไปล้าง พอเสร็จแล้วก็ให้นั่งพัก 1 ชั่วโมง พอบ่าย เด็กก็มานั่งทอกันอีก และมี ด.ช.บุญหลาย มานั่งดูพวกเด็กผู้หญิงทอผ้ากัน ใหม่ก็พุดว่า “อยากลองทอไหม” ป้าทันทักบอกว่า “ผู้ชาย เค้าไม่ให้ทอ เพราะคนในอดีตเขาถือมันไม่ดี พวกผู้ชาย ต้องทำจักสาน เพราะมีไม้ผู้ชายที่ไหนเขาทอผ้ากันหกรอก และระเบียบกัยกชนมหวานมา แก้มก็ใช้ให้ป้าตักให้ป้าแพ และป้าบึงก็บอกว่าถ้าจะกินก็ให้ปลดสายหูกออกจากเอวก่อน เพราะเขาถือเหมือนกัน เพราะคนที่ยังไม่เคยแต่งงานนั้น ถ้าจะกินอาหารอะไรทั้งที่ยังทอหูกอยู่นั้น ก็จะทำให้ไม่ได้แต่งงานดี คือ ต้องหนีตามเขาหรือผู้ชายไม่รับผิดชอบ ส่วนคนที่แต่งงานแล้วก็จะทำให้คลอตลูกยาก เด็ก ๆ ก็นั่งฟังอย่างตั้งใจ พอทานขนมเสร็จก็มานั่งทอผ้ากันต่อจน 4 โมงเย็น ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 20 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 14)
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษากอง
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

เริ่มต้นทอผ้าครั้งที่สอง ทีมวิจัยให้หัดทอผ้าเป็นตุ่งยามเหมือนรุ่นโตเพราะต้องการให้เด็กหัดเก็บลาย ทอครั้งนี้เด็กขาดไปสองคน คนหนึ่งต้องไปโรงเรียนแต่อีกคนบอกว่าไม่อยากจะทอ แต่ก็มาเพิ่มคนหนึ่ง ทำให้มีเด็กทอผ้า 4 คน พอทอไปสักพักก็เจอปัญหาว่า เรากำหนดเวลามากเกินไปก็ไม่ได้ การรับผิดชอบและความอดทนยังไม่มากพอ แต่เข้าขึ้นมาเด็กก็จะรวมตัวกันเอง แต่เข้าทุกครั้ง โดยไม่ต้องให้ไปตาม วันนี้เด็กสนใจและตั้งใจทำมากขึ้นและรู้จักชื่ออุปกรณ์ทอผ้าเกือบทุกอย่างแล้ว สังเกตได้เวลาครูสอนบอกให้หยิบอะไรโดยพูดภาษากอง เด็กก็สามารถหยิบได้ถูกต้อง จนกระทั่งเกือบห้าโมงเช้าเด็กก็ทอหูกเสร็จแล้ว ให้ครูสอนดกแต่งเส้นด้ายให้อีกเล็กน้อย ซึ่งครั้งนี้ล่าช้ากว่าครั้งที่แล้ว เพราะครูสอนเหลือแค่สองคนและคนช่วยสอนก็ไม่มาด้วยต่างมีภาระกับข้าวไร่เพราะข้าวเริ่มออกรวงแล้วแต่ต้องไล่คน จึงทำให้ครูสอนน้อยลงครั้งนี้จะรอให้ครูพร้อม เด็กก็จะเปิดเทอมก่อน ซึ่งทำให้ทีมงานรอไม่ได้และเด็กก็เร่งอยากทอด้วย และพอเด็กเริ่มทอไปได้สักพักก็ถึงขั้นตอนการเก็บลายซึ่งเด็กก็ยังไม่เคยทำ และเจอปัญหายิ่งมาก ครูสอนต้องคอยประกบคู่ตลอดแต่ครูสอนน้อยกว่าเด็กก็เลยต้องวิ่งดูคนนั้นคนนี้เลยทำให้คนแก่เหนื่อยกว่าทุกครั้ง ก็บอกให้เด็กหยุดพักก่อนเดี๋ยวลอยมาทำต่อ เพราะมีปัญหาเส้นด้ายขาดด้วย เด็กก็ไม่สามารถแก้ปัญหาเองได้ พอคนแก่แก้งานเสร็จก็จะปล่อยเวลาให้พักก่อน แล้วก็เรียก

เด็กมาทำต่อ จะผลัดกันเข้าออกอยู่เป็นประจำระหว่างคนสอนและคนเรียน จนกระทั่งเย็นที่ม
วิจัยก็เลยบอกให้แยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 21 ตุลาคม 2551

กิจกรรม การเรียนการสอนทอผ้า รุ่นเด็ก (ต่อวันที่ 15)
วัตถุประสงค์ เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษาก้อง
เวลาสถานที่ เวลา 07.30 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

ประมาณ 7 โมงกว่า ทุกคนก็มารวมตัวกันที่ศูนย์เหมือนเช่นทุกวัน พอมาถึงทุกคนก็
ทำงานตามหน้าที่ของตน บางคนเก็บลายต่อบางคนเก็บลายเสร็จแล้ว ก็ทอต่อไปเรื่อยๆ ทอผ้า
ครั้งนี้เส้นด้ายขาดบ่อยมากเพราะเป็นด้ายที่ทำเองเลยทำให้เส้นด้ายไม่ค่อยเหนียวเท่าด้าย
ประดิษฐ์แล้ว คนทอก็เป็นผู้ฝึกหัดเลยทำให้งานไม่คล่องตัวเท่าไร ซึ่งทำให้ครูสอนต้องแก้งาน
บ่อย ช่วงเวลาที่ครูสอนแก้งานให้ สมองเด็กก็จะว่าง เพราะไม่ต้องคิดเรื่องทอผ้า จึงทำให้เด็ก
ถามภาษาก้องกับครูสอน ครูก็แก้งานด้วยตอบคำถามด้วย เด็กจะถามเรื่องที่ไม่ใกล้เคียงมากนัก
เช่น คำว่า “คน” พูดว่ายังไง คนแก่ก็บอกว่า “โอ” แล้วคำว่า “เด็ก” พูดว่ายังไง คนแก่ก็บอกว่า “อู
แป๊ะ” และถามอีกหลายคำซึ่งเด็กจะหัดพูดตามไปด้วย ผิดบ้างถูกบ้าง พอเด็กพูดผิดคนแก่ก็จะ
พูดให้ฟังใหม่แล้วบอกให้เด็กพูดตามอีกจนกระทั่งเด็กพูดตามถูกและในช่วงเวลาที่นั่งทอผ้ากัน
อยู่นั้น ก็จะมีชาวบ้านแวะเวียนมาดูและพูดคุยอยู่ตลอดเวลา พอใกล้เที่ยงทีมวิจัยก็ไปทำอาหาร
และอาหารว่าง มาทานร่วมกัน พอทานอาหารเสร็จก็นั่งคุยกันอยู่สักพักก็จะเริ่มทอผ้ากันต่อ การ
ทอผ้านั้นมีปัญหาให้แก้ตลอดเวลา บางครั้งครูสอนก็บ่นๆ ว่า เด็กไม่ค่อยสนใจเรียนแล้ว อย่างนี้
พวกเองจะทำเป็นเหรอ ก็ทำให้พวกเด็กหันมาสนใจเรียนมากขึ้น และพอทอไปสักพักก็เริ่มมี
ปัญหา เด็กก็ออกอาการไม่อยากทำ ทีมวิจัยต้องบอกว่าค่อยๆ ทำใจเย็นลงกว่านี้หน่อยเดี๋ยวก็ดี
เอง ถ้าอยากทอผ้าเป็นก็ขอให้ตั้งใจฝึก บางครั้งครูต้องนั่งทอให้ดูสักหนึ่งก็เปลี่ยนให้เด็กทอต่อ
จะผลัดกันทำเป็นบางช่วง พอทอไม่ถูกเด็กก็จะเรียกให้คนแก่มาช่วยดูให้ พอแก่แล้วก็ทอต่อ ทำ
กันอยู่อย่างนี้จนเย็นก็บอกให้เด็กเลิกและเก็บอุปกรณ์ไว้ที่ศูนย์แล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 22 ตุลาคม 2551

กิจกรรม การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 16)
วัตถุประสงค์ เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษาก้อง
เวลาสถานที่ เวลา 07.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

วันที่สามของการทอดผ้าครูสอนมาเพิ่มอีก 1 คน คือ ป้าพัดซึ่งลดความวุ่นวายลงได้บ้าง เพราะมีคนมาช่วยทำงานเพิ่มขึ้น วันนี้มีการเก็บลายช่วงที่ 2 ก็ไม่ค่อยยุ่งยากเท่าไร แต่การทอนั้นเส้นด้ายยังขาดอยู่บ่อยๆ วันนี้ช่วงเช้าเด็กๆ ขยันทอกันมากขึ้น และเมื่อคนแก่หรือครูสอนบอกให้เด็กหยิบอุปกรณ์ให้เป็นภาษาละว่า เด็กก็จะหยิบให้โดยไม่บ่นว่ายายพูดอะไรไม่รู้เรื่องเหมือนตอนหัดทอใหม่ๆ ซึ่งตอนเริ่มทอนั้นพอครูสอนให้หยิบอุปกรณ์เด็กไม่รู้เลยว่าเป็นชิ้นไหนและเด็กก็สนใจถามภาษากับคนแก่มากขึ้น วันนี้เด็กถามเรื่องเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น “บ้าน” พูดว่าอะไรคนแก่ก็ตอบว่า “ยี่ง” และ “เคียงนา” เรียกว่าอะไร คนแก่ก็บอกว่า “ซุง” และก็ถามต่อไปเรื่อยๆ จนใกล้เที่ยง ป้าทันทักบ่นว่า “งาม้งมึงนะมะ” ไหมซึ่งนั่งทอผ้าอยู่พอได้ยินก็สงสัยว่าป้าทันทพูดอะไร ป้าทันทก็บอกว่า มันแปลว่า “หิวข้าว” แล้วไหมกับเอ็งก็หัดพูดตามสักพัก ทีมวิจัยก็ยกอาหารมาที่ศูนย์และก็เรียกกันกินข้าว จิตราซึ่งเป็นเด็กคนหนึ่งที่มาร่วมทอผ้ากับเราก็กถามป้าพัดว่า “เรียกกินข้าว” พูดว่าอะไร ป้าพัดก็พูดว่า “น้องเตะมึงข้าว” ซึ่งช่วงที่ทานข้าวกันอยู่นั้น คนแก่ก็จะพูดคุยกันเองด้วยภาษาละว่าตลอดและเด็กๆ ก็จะได้ตามคำแปลบ้างเป็นบางคำ จนกระทั่งทานข้าวเสร็จคนแก่ก็มานั่งทำงานต่อ ทีมวิจัยบอกว่าพักก่อนก็ได้ คนแก่บอกว่าอยู่เฉยๆ ไม่รู้จะทำอะไรก็แก้ไปเรื่อยๆ พอแก่เสร็จก็ให้เด็กมาทอต่อ การทำงานมีการสนทนากับด้วยภาษาก่อนบ้าง ลาวครั้งบ้างสลับกันไป วันนี้ทอผ้าได้ครึ่งทางแล้วพวกเด็กๆ ก็มานั่งทอกันไปจนกระทั่งเย็นก็บอกให้เลิกและเก็บของไว้ให้ตี รับผิดชอบงานของใครของมันด้วย แล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 23 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	วางแผนการทำงานครั้งต่อไป – การเรียนการสอนทอผ้า (ต่อวันที่ 17)
<u>วัตถุประสงค์</u>	1. เพื่อวางแผนการทำงานล่วงหน้า จะได้รู้ว่าต้องทำอะไรบ้าง 2. เพื่อสืบทอดงานทอผ้าและฟื้นฟูภาษาก่อน
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.3 น. – 16.0 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

ช่วงเช้าเด็กก็มารวมตัวกันทอผ้าตามปกติ โดยทออีกไม่เท่าไร บางคนก็ทอเสร็จ จากนั้นก็มาหัดเย็บโดยให้ครูสอนช่วยเย็บให้ดูก่อนแล้วให้เด็กเย็บตาม บางคนดูแล้วไม่เข้าใจ คนแก่ก็จะจับมือทำ พอเริ่มทำได้ก็จะปล่อยให้ทำเอง ตอนเย็บไม่ค่อยยุ่งยากเท่าตอนเก็บลาย สอนไม่เท่าไรก็ทำเองได้พอเด็กไม่ค่อยเจอปัญหาในการทำงานแล้ว พี่เลี้ยงและทีมวิจัยก็ปล่อยให้เด็กและคนแก่ทำงานกันต่อแล้วทีมก็ลงมาคุยกันที่ตึกข้างล่าง และเชิญ อ.บ.ต. ชะลอ พลเสน เข้ามาร่วมฟังและออกความคิดเห็นด้วย ซึ่งคุยกันว่าโครงการจะทำงานไปในทิศทางใดต่อและคงจะต้องขอความร่วมมือในการทำงานในโอกาสต่อไปด้วย เพราะอยากให้ผู้นำหมู่บ้านมาเข้าร่วมด้วยและต่อไปอาจจะมีคนชุมชนอื่นเข้ามาร่วมและดูงานด้วย ซึ่งทีมวิจัยจะมีกำลังบุคลากรไม่พอ

อ.บ.ด.ชะลอ เสนอว่าอยากให้จับกลุ่มทำงานต่อไปเรื่อยๆ ต่อไปก็จะมีคนเข้ามาเอง แต่ถ้าจะขอความร่วมมือก็ขอให้บอกเพราะตัวเองก็ไม่ได้ขัดข้องอยู่แล้ว อ.มยุรี บอกว่าอยากให้คิดว่าจะทำยังไงจะต่อยอดกับพัฒนาการอำเภอเพราะมีงบประมาณสนับสนุนให้อยู่แล้ว จึงเสนอเรื่องทอผ้า เพราะมันเป็นงานเด่นและจะเป็นสิ่งชักจูงใจให้คนแก่กับเด็กได้ร่วมกิจกรรม ทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่ช่วยฟื้นฟูภาษาได้ และฝากไว้เรื่องไฟบนเรือนไม้ ขอแรงช่วยทำให้ด้วยและมานั่งถอดบทเรียนที่ไปบ้านคอกควายมา ว่าได้อะไรบ้างและเห็นอะไรที่แตกต่างจากบ้านเรา ทำกันอยู่ประมาณ 4 โมงเย็น อ.มยุรีและออยก็ขอตัวกลับไปกรุงเทพฯ ที่มวิจัยก็ขึ้นไปดูเด็กและคนแก่ว่าเย็บย้อมใกล้จะเสร็จหรือยัง ก็ทำต่อจนเสร็จก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

รูปที่ 8 ครูผู้สอนตั้งใจเย็บย้อมเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเด็ก

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2552

กิจกรรม	จัดศูนย์การเรียนรู้และเตรียมสถานที่ทอผ้า
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้มีเอกสารให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนด้านช่างวิทย์ 2. เพื่อจัดบอร์ดให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวทุ่ง 3. เพื่อเตรียมสถานที่ทอผ้า
เวลาสถานที่	เวลา 07.30 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย	ทีมวิจัย

วิธีการ

ช่วงเย็นวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ได้มีการนัดหมายกันว่าพรุ่งนี้เช้าจะจัดเตรียมศูนย์ พอรุ่งเช้าประมาณ 7 โมงเศษ ก็เริ่มปิดกวาดเช็ดถูทั้งตัวตึกและเรือนไม้ โดยแบ่งหน้าที่กันทำงาน คนปิดหยาไย 1 คน, เช็ด 1 คน และถูพื้น 1 คน พอทำความสะอาดเสร็จก็รอให้พื้นแห้ง ระหว่างนั้นก็ล้างจาน, แก้ว แล้วเช็ดให้สะอาดและดักน้ำดื่มมาใส่ไว้ ทำความสะอาดห้องน้ำด้วยจนกระทั่งได้เวลาอาหารเที่ยงก็แยกย้ายกันกลับบ้าน พอกินข้าวเสร็จช่วงบ่ายก็มาเริ่มจัดบอร์ด

กันต่อโดยวางตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง ยกเปลี่ยนไปมาอยู่บ่อยครั้ง จนมองดูว่าพอใช้ได้ ก็หยุดนั่งพักเหนื่อยกันสักพักหนึ่ง ก็มาวาดลานหน้าตึก เก็บขยะมาเผาจนกระทั่งมองดูว่าสะอาดพอแล้ว ก็หยุดทำและแยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2552

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอผ้าภาษาและวัฒนธรรมละว้า(ก่อง) ให้กับเด็กโรงเรียน ด้านช้างวิทยา ด.นิคมกระเสียว อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี และคนในชุมชน
<u>วัตถุประสงค์</u>	1. เพื่อถ่ายทอดให้คนในชุมชนและชนรุ่นหลังได้สืบทอด 2. เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมละว้าให้เด็กโรงเรียนด้านช้าง วิทยา เพื่อใช้ในโครงการโรงเรียนในฝัน
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.30 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	1. ครูภูมิปัญญา 2. อาจารย์โรงเรียนด้านช้างวิทยา 3. เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยา 4. ทีมวิจัยและคนในชุมชน

วิธีการ

วันนี้เริ่มเตรียมงานแต่เช้าโดยจัดเตรียมอุปกรณ์การทอผ้าและงานที่ทำเสร็จแล้วมาจัดที่ศูนย์เพิ่มเติมอีกเล็กน้อยพอจัดเสร็จก็เริ่มก่อหูก 3 เครือ พอก่อไปได้สักพักครูก็พานักเรียนมาเดินทางมาโดยรถกระบะสองคัน เด็กประมาณ 40 กว่าคน พอมาถึงก็มีการทักทายกันก่อน สักพักก็ให้ครูแบ่งเด็กออกมาแต่ละกลุ่มเพื่อความสะดวกในการถ่ายทอดโดยแบ่งกลุ่มทอผ้าให้ขึ้นมาเรียนบนเรือนไม้ ส่วนเครื่องดักสัตว์ก็พามาดูที่บ้านฉวีวรรณ โดยมีธิดาและจงรักพามา เหตุผลเพราะมีอุปกรณ์ดักสัตว์เก็บไว้มากกว่าบ้านอื่นๆ และพาไปพบป้ามิด ซึ่งทีมวิจัยได้ขอให้ช่วยอธิบายให้เด็กนักเรียนฟังซึ่งป้าก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนกลุ่มทอผ้านั้นให้เด็กลงมือทำด้วยตนเอง ตั้งแต่เริ่มก่อตอนแรก เด็กก็ไม่ค่อยกล้าถามมากนักเนื่องจาก

รูปที่ 9 เด็กนักเรียนมาเรียนรู้ที่ศูนย์ละว้า

ไม่คุ้นเคยกับผู้สอน ทีมต้องคอยช่วยถามและต้องสร้างความสนิทสนมระหว่างคนแก่และเด็กให้เกิดขึ้น พอเริ่มไปได้สักพักเด็กก็เริ่มกล้าซักถามด้วยตนเองมากขึ้นและเริ่มสนุกกับการเรียน โดยคนทอก็ทอไปเรื่อย ๆ และมีอีกสองคนคอยซักถามและจดบันทึก จนใกล้เที่ยงก็หยุดรับประทานอาหารกลางวันกันก่อนพอทานเสร็จประมาณบ่ายโมงเศษก็มาเริ่มจักสานแต่ว่าจักสานเด็กได้ข้อมูลไม่มากนัก เพราะว่าลุงหมอผู้ให้ข้อมูลติดธุระมาให้ความรู้ไม่ได้ แต่ได้ให้ป้าแพอธิบายให้ฟังแต่ก็ไม่ได้ทุกขั้นตอน หลังจากนั้นกลุ่มที่เหลือหรือเสร็จจากภาระที่ตนรับผิดชอบก็มาเรียนภาษา โดยมีธิดา ป้าแพและจรงัก เป็นผู้ถ่ายทอดภาษาให้แก่เด็ก บรรยายภาคก็สนุกดี เด็กมีความกระตือรือร้นที่อยากรู้ อยากเรียนมากกว่าตอนที่เจอกันที่โรงเรียนเสียอีก และป้าแพก็ร้องเพลงภาษาละว้าให้เด็กฟังทุกคนชอบและขอให้ป้าแพก็ร้องให้ฟังอีกเพลง ส่วนกลุ่มทอผ้านั้นก็เริ่มซักถามวิธีแก้งานเวลาทอผิดหรือขาดว่าทำยังไง พอเด็กทอขาดป้าทันทักก็แก้ให้และเรียกมาดูและบอกว่าการต่อด้ายเวลาด้ายขาดนั้น ทำให้การทอผ้าไม่หลุดตัวและทอต่อไปเรื่อย ๆ จนใกล้ 4 โมงเย็น อาจารย์ก็เรียกเด็กให้มาเข้าแถวและกล่าวขอบคุณ จากนั้นก็ลากลับโรงเรียน และพวกเราทีมวิจัยก็เก็บอุปกรณ์แยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2552

<u>กิจกรรม</u>	การเรียนการสอนทอผ้าภาษาและวัฒนธรรมละว้า(ก่อง)
<u>วัตถุประสงค์</u>	1. เพื่อถ่ายทอดให้คนในชุมชนและชนรุ่นหลังได้สืบทอด 2. เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมละว้าให้เด็กโรงเรียนด้านช้าง วิทยา เพื่อใช้ในโครงการโรงเรียนในฝัน
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 08.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	1. ครูภูมิปัญญา 2. อาจารย์โรงเรียนด้านช้างวิทยา 3. เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยา 4. ทีมวิจัยและคนในชุมชน

วิธีการ

ในตอนเช้าทีมที่หมู่บ้านเริ่มงานกันก่อนจนประมาณ 09.00 น. ทางโรงเรียนด้านช้างวิทยาก็เดินทางมาถึง แล้วก็แบ่งกลุ่มเหมือนเดิมโดยกลุ่มทอผ้าทำอยู่บนเรือนไม้ และกลุ่มจักสานอยู่ใต้ถุนบ้านป้าทันท โดยมีลุงหมอคอยตอบคำถามและช่วยอธิบายวิธีการทำและประโยชน์ของเครื่องจักสาน โดยมีฉวีวรรณและคำสิงค์คอยให้คำแนะนำและตั้งประเด็นถามช่วยด้วย แต่ไม่มีการสาธิตให้ดูเพราะเด็กนั้นจักสานได้แต่ไม่รู้จักคำศัพท์ที่ใช้เรียกเครื่องจักสานภาษาละว้าเลยให้ดูตระแกรง กระบุงและเครื่องจักสานชนิดอื่นด้วยที่ทำสำเร็จแล้ว และถามแต่ละขั้นตอนเอาจนครบกระบวนการจักสาน

รูปที่ 10 เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยาเข้ามาเรียนรู้ในหมู่บ้าน

ส่วนด้านการทอผ้าก็ทำต่อจากเมื่อวานและวันนี้ก็สอนให้เด็กหัดเก็บลาย เด็กก็ถามเรื่องของลายผ้าว่า “เรียกว่าอะไรบ้าง” ป้าทันทีตอบและบอกว่าที่ป้าสอนให้หนูเก็บลายนี้ละ มันเป็นลายที่ง่ายเพราะถ้าเริ่มทำครั้งแรกจะให้หัดลายที่ยากเลยคงไม่มีใครอยากเรียน พอเด็กถามเรื่องลายเสร็จก็ถามเรื่องอุปกรณ์ทอผ้าต่อและคำถามอื่นๆ อีกที่ไม่ได้เกี่ยวกับงานทอผ้า จนใกล้เที่ยงก็หยุดทานข้าวกันก่อนจนประมาณบ่ายโมงเศษก็เริ่มเรียนรู้กันต่อ ช่วงบ่ายนั้นก็มีกลุ่มที่ทอผ้าก็ยังคงทำหน้าที่เดิม ส่วนที่เหลือบางส่วนก็หาข้อมูลจากบอร์ดที่จัดไว้บ้าง สอบถามคนแก่บ้างและเด็กอีกส่วนหนึ่งก็ทำเรื่องวิธีทำอาหารที่พูดเป็นภาษาละว้าและเครื่องมือส่วนผสม โดยมี จรุงรัก, ธิดา และอัจฉรา คอยให้ข้อมูลซึ่งพอเด็กถามถ้าสิ่งไหนที่ไม่แน่ใจ สามคนนี้ก็ปรึกษากันก่อนแล้วค่อยตอบเด็ก พอถามเรื่องของอาหารเสร็จก็ต่อที่ขนมและน้ำสมุนไพรที่คนท้องในอดีตเคยทำดื่มและมาประยุกต์ทำให้รสชาติอร่อยและน่าทานมากขึ้น จนใกล้ 4 โมงเย็น อาจารย์ก็บอกให้เด็กๆ เตรียมตัวกันกลับโรงเรียนและให้เด็กมายืนเข้าแถวและกล่าวขอบคุณ จากนั้นก็ลากลับ พอเด็กๆ กลับกันแล้ว ทีมก็เก็บอุปกรณ์และแยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552

กิจกรรม	การเรียนการสอนทอผ้าภาษาและวัฒนธรรมละว้า(ก่อง)
วัตถุประสงค์	1. เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง 2. เพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตชาว ก่อง 2. เพื่อถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมละว้าให้เด็กและอาจารย์โรงเรียนด้านช้างวิทยา เพื่อใช้ในโครงการโรงเรียนในฝัน
เวลาสถานที่	เวลา 08.00 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า
กลุ่มเป้าหมาย:	1. ครูภูมิปัญญา 2. อาจารย์โรงเรียนด้านช้างวิทยา 3. เด็กนักเรียนโรงเรียนด้านช้างวิทยา 4. ทีมวิจัยและคนในชุมชน

วิธีการ

ช่วงเช้าตอนที่เด็กนักเรียนยังไม่มาที่มาก็ให้ชาวบ้านทอผ้าของเด็กรอไปก่อน เพราะวันนี้เด็กจะมาเป็นวันสุดท้ายแล้วเลยอยากให้เด็กนักเรียนถึงขั้นตอนการเย็บย้อมด้วย จะได้เรียนครบสูตรแต่จะให้เด็กทอเองทั้งหมดเวลาคงไม่พอ วันนี้เด็กนักเรียนมาสายกว่าทุกวันกว่าจะมาถึงก็ใกล้ 10 โมงเช้าแล้ว พอมาถึงทุกคนก็แยกย้ายกันตามกลุ่มเหมือนเดิม เด็กทอผ้าก็ขึ้นไปหัดเย็บย้อมและเด็กอีกกลุ่มหนึ่ง คือ เด็กที่เดิน "ที่อุ้ง" ก็ให้มาฝึกเดินที่ลานหน้าบ้านของธิดา และให้เด็กเดินให้ดูเพราะเคยซ้อมกันมาก่อนแล้ว พอเด็กเดินให้ดูท่าเดินนั้นก็เพี้ยนกันอยู่หลายท่าเหมือนกันก็เลยให้มาโนชและธิดาเดินให้ดูก่อนรอบหนึ่ง แล้วสักพักก็ให้เด็กเดินตามและอัดวิดีโอไว้ด้วย เพื่อไปเปิดดูและซ้อมเดินที่โรงเรียน มาโนชพาเดินอยู่หลายรอบ มองว่าเด็กเริ่มคล่องแล้วก็ให้เด็กเดินให้ดูอีกสองสามรอบก็หยุดพักทานข้าวกลางวันก่อน ช่วงบ่ายก็ให้แต่ละกลุ่มทบทวนความรู้กันในแต่ละวันว่ายังมีข้อมูลส่วนไหนขาด ถ้าขาดก็จะให้เด็กถามเพิ่มเติม เด็กทุกคนก็ตรวจดูในสมุดบันทึกของตนก็มีคนถามเพิ่มเติมบ้างบางส่วน แล้วอาจารย์ก็เรียกมารวมตัวกันถ่ายรูปร่วมกันและกล่าวขอบคุณก่อนเดินทางกลับ อาจารย์โสธรก็บอกว่าเดี๋ยววันที่ 20 ขอเชิญไปร่วมงานด้วยได้ไหม แล้วจะส่งหนังสือเชิญมาให้ จากนั้นก็ลากลับโรงเรียนทางทีมวิจัยยังคงทำงานที่เหลือต่ออีกเล็กน้อยและแยกย้ายกันกลับ เพราะต้องหาคนทำอาหารของเช้าวันที่ 6 ก.พ. อีกเพราะบ้านคอกควายจะมาในพื้นที่และเตรียมอาหารไว้สำหรับทำกับข้าววันพรุ่งนี้ด้วย

วันที่ 11-12 กรกฎาคม 2552

กิจกรรม ทบทวนการสอนทอผ้ารุ่นเด็กและรุ่นผู้ใหญ่

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนความเข้าใจในการทอผ้าทั้งสอนรุ่นร่วมกันเพื่อให้รู้ว่ายังทำกันอยู่ได้ไหม

เวลา สถานที่ 07.00 – 16.00 น. ที่ศูนย์ละว้า

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน ผู้สอน ทีมวิจัย

วิธีการ

เช้าวันที่ 11 ก.ค. 52 ทุกคนก็มาพร้อมกันที่บ้านครูสอน คือบ้านป่าตัน เพราะต้องมาเอาอุปกรณ์ เครื่องทอผ้าที่บ้านป่าตัน ก็เลือกอุปกรณ์ของใครของมันแล้วหอบไปที่ศูนย์ละว้า โดยให้คนโตทอบนเรือนไม้ ส่วนเด็กทอที่ได้ทุนโดยนั่งแต่ละมุมแล้วหันหลังเข้าหากัน พอเด็กและคนโตมาพร้อมกันแล้ว ก็ให้เริ่มทำตั้งแต่มัดย้อมให้เป็นก้อนวงกลมช่วยกัน และทีมวิจัยก็ต้องช่วยด้วย และยังมีชาวบ้านที่ผ่านมาแล้วสนใจเข้ามาดูและช่วยทำ เมื่อหลายคนช่วยกันทำสักพักก็เสร็จก็เริ่มก่อไฟแล้วโดยเริ่มจากของคนที่มัดย้อมเสร็จก่อให้เริ่มก่อก่อน เริ่มก็ได้สองคนคนอื่นก็เริ่มมัดย้อมเสร็จและก่อตามไปเรื่อยจนกระทั่งเสร็จหมดทุกคน โดยมีทีมวิจัยเป็นคนช่วยก่อด้วยให้ ส่วน

คนที่ก่อสร้างก่อนก็เริ่มทอโดยครั้งนี้ทีมวิจัยให้ทอเป็นย่าม เพราะว่าผ่านขั้นตอนเริ่มกันมาแล้ว และก็เคยให้ทอย่ามกันครั้งหนึ่งแล้วด้วย จนกระทั่งใกล้เที่ยงทุกคนก็ทอในส่วนแรกเสร็จจนมาถึงขั้นเก็บลาย ก็เริ่มวุ่นวายกันอีกครั้งโดยเฉพาะรุ่นเด็ก แล้วยังมีครูแค่สองคนก็ยังยากเข้าไปใหญ่ โดยครูดูไม่ค่อยทันก็ต้องให้ผู้เรียนรุ่นโตมาช่วยครูรุ่นเด็กให้ด้วย พอเสร็จช่วงที่วุ่นวายไปได้ ก็ให้พักทานอาหารว่างที่ทางทีมวิจัยเตรียมไว้ให้กันก่อน ประมาณเย็บนาที่ทุกคนก็เริ่มทอกันอีก เพราะอยากให้ทำเสร็จเร็ว ๆ จนกระทั่งเย็นรุ่นโตก็ทอมาถึงการเก็บลายครั้งที่สอง ส่วนรุ่นเด็กนั้นช้ากว่าเพราะเส้นด้ายขาดบ่อย ครูสอนต้องคอยมาแก้ไขเรื่อย ๆ จนกระทั่งเย็นก็ให้แยกย้ายกันกลับบ้าน พอเช้าของวันที่ 12 ทุกคนก็มากันแต่เช้า โดยรับผิดชอบหน้าที่ของใครของมัน พอเริ่มทอกันได้สักพัก รุ่นเด็กก็เก็บลายครั้งที่สอง โดยมีครูสอนคอยบอกอยู่ใกล้ เพราะเดี๋ยวคนนั้นเรียกเดี๋ยวคนนั้นเรียก จนกระทั่งผ่านการเก็บลายไปด้วยดี ส่วนรุ่นโตนั้น เริ่มตัดเย็บเป็นถุงย่าม บางคนก็เย็บใกล้เสร็จจนใกล้เที่ยงก็ให้หยุดทานข้าวกันก่อน พอทานข้าวเสร็จก็ทานขนมกันสักพักก็เริ่มทำงานกันต่อ เด็กก็ทอกันสักพักก็เสร็จ รุ่นโตก็เย็บเสร็จกันส่วนใหญ่แล้ว ก็มาช่วยรุ่นเด็กทำ คือ ทำให้เด็กดูแล้วให้เด็กทำสลับเปลี่ยนกันทำระกวางเด็กและคนโต จนกระทั่งเย็นก็เลิกและช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ส่วนย่ามนั้นครูก็มีเย็บซ่อมอีกเล็กน้อย

3.5 กิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายกับชาวกิ่งบ้านคอกควาย ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

กิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายกับบ้านคอกควาย เป็นกิจกรรมที่ทีมวิจัยเพิ่มเข้ามาในแผนปฏิบัติงาน เพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดพลัง ความเชื่อมั่นในคุณค่าและภูมิปัญญาชาวกิ่ง ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

วันที่ 11 ตุลาคม 2551

กิจกรรม วางแผนเยี่ยมบ้านคอกควาย

วัตถุประสงค์ เพื่อสืบหาคนเชื้อสายกิ่ง เพื่อนัดวันเวลาที่จะไปคอกควาย

เวลาสถานที่ เวลา 06.00 น. บ้านจวีวรรณ

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

วิธีการ

ยืนคุยกันที่หน้าบ้านวี ว่าตกลงจะไปคอกควายในวันอาทิตย์นี้ เลยถามพืมนัสว่าจะไปหาใคร ไปทำอะไรบ้างและมีใครไปด้วยก็คน ไปก็โหมง พืมนัสก็ปรึกษาว่าจะชวนใครไปด้วยดี พืมนัสก็ตอบว่าลองชวนหน้าเหลิมและน่านาไปด้วยดีไหม เพราะเขามีญาติอยู่ที่นั่นด้วย และเข้าใจพูดคุยก็ตกลงกันว่าตอนเย็นจะไปชวนพวกเขาดู แล้วมาหาคำตอบว่าไปทำอะไร ไปสอบถามหาคนกิ่งด้วยกันและเปิดตัวว่าตอนนี้เราทำวิจัยภาษาของเราอยู่ ถ้าหากเขาถามว่าทำอย่างไร ก็อธิบายวิธีการทำงานของเราให้เขาฟัง และลองชวนคนที่คอกควายดูว่าจะสนใจทำภาษากับเราไหม และอีกหนึ่งคำถามว่า ไปก็โหมง พืมนัสก็บอกว่าประมาณ 2 โมงเช้า พอคุยตกลงกันแล้วก็

แยกย้ายกันไป พอช่วงเย็นวิกับธิดาก็ไปตามหาน้ำว่าจะไปด้วยไหม น้ำบอกว่าไม่ว่างหรอก ให้ออกาสหน้าดีกว่า พอคุยกันสักพักเราก็ไปหาน้ำเหลิม และถามแกว่าถ้าชวนไปคอกควายด้วย จะไปด้วยไหม น้ำเหลิมก็บอกว่าไปได้ พรุ่งนี้ว่าง พวกเราเลยถามว่าแล้วจะไปบ้านใครก่อน น้ำเหลิมก็บอกว่าไปบ้านป้าอ้อมหรือบ้านน้ำอินก็ได้ เพราะรู้จักกันทั้งสองคนและพอพูดคุยกันว่าจะไปหาใครก่อน แล้วรู้ว่าจะไปบ้านใคร วิก็พูดว่ารุ่งเช้าประมาณ 2 โมงเช้าให้ไปขึ้นรถที่บ้านมนัส นะ แล้วก็ลากลับบ้านกัน

วันที่ 12 ตุลาคม 2551

กิจกรรม เชื่อมร้อยเครือข่ายที่ “บ้านคอกควาย”

วัตถุประสงค์ เพื่อสืบทอดคนท้อง

เวลาสถานที่ เวลา 07.00 น. – 18.00 น. – ศูนย์ละว้า

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย และชาวบ้านคอกควาย

วิธีการ

เช้าวันที่ 12 ตุลาคม 2551 ออกเดินทางจากบ้านกกเชียงประมาณ 7 โมงเช้าไปกันทั้งหมด 5 คน มี มณัส, เฉลิม, หมอ, ธิดา และฉวีวรรณ ในช่วงที่นั่งรถ เดินทางอยู่นั้นก็ปรึกษากันว่าจะไปบ้านใครก่อน ก็ตกลงกันว่าจะไปบ้านป้าอินก่อน แล้วค่อยเดินสายตามหมู่บ้าน เมื่อตกลงกันได้แล้วก็มาหาประเด็นคุยว่าจะเริ่มคุยกันกับคนบ้านคอกควายว่ายังไงดี ปรึกษากันสักพักก็ตกลงกันว่าเราจะทักทายกันสักพักก่อนแล้วค่อยเปิดตัวว่า ตอนนี้เราทำงานวิจัยอยู่ แล้วค่อยอธิบายให้เขาฟังว่างานวิจัยคืออะไร เรามาที่คอกควายเพื่อจุดประสงค์อะไร พอสักพักก็ไปถึงที่บ้านคอกควาย ก็แวะที่บ้านป้าอิน ซึ่งน้ำเหลิมและลุงหมอเป็นคนบอกว่าบ้านหลังไหน พอลงจากรถป้าอินก็ถามด้วยภาษาก่องว่า มาทำอะไรกันหรือ น้ำเหลิมก็ตอบว่ามาเที่ยวหาคนท้อง

รูปที่ 11 เชื่อมร้อยเครือข่ายชาวท้องที่บ้านคอกควาย

ด้วยกันนั่นแหละ พาลูกหลานมา เขาอยากรู้อย่างมีคนพูดภาษาก่องอยู่มากไหม แล้วป้าอินก็เรียกให้มานั่งคุยกันที่โต๊ะหน้าบ้าน แล้วป้าอินก็ถามว่า มาทำอะไรเหมือน อ.มยุรี เคยทำเธอ ก็บอกว่าคล้ายๆ กันแต่พวกเราชาวบ้านทำเองไม่ใช่อาจารย์ แล้วลุงหมอก็แนะนำใครเป็นลูกเป็นหลานของใคร สักพักก็มีคนเดินผ่านมา ป้าอินก็เรียกให้มา

นั่งคุยด้วยกัน มีป้าอึ้ง ป้าวันและลูกหลานป้าอินด้วย ก็มีการพูดคุยกันด้วยภาษากุ้งตลอดและ
สิ่งที่สังเกตเห็น คือ คนอายุประมาณ 30 ก็ไม่พูดกุ้งแล้ว แต่สามารถฟัง รู้ทุกคำพูด ก็เลยเกิด
ความสงสัยแก่ทีมวิจัยบ้านกกเขียงมากเลยว่า เกิดอะไรขึ้นจึงถามน้องสะใภ้ป้าอินว่า “เมื่อฟังรู้
ทำไมไม่พูด ทำไมไม่พูดละ” เขาบอกว่า “ก็คนรุ่นเดียวกันไม่มีใครพูดคุย ก็เลยไม่พูด” แล้วทีมก็
ถามต่ออีกว่า “ทำไมไม่พูดกับพ่อแม่” เขาบอกว่า “เมื่อพูดไทยคล่องกว่าก็ขอพูดไทยดีกว่า
สะดวกดี” พอคุยกันสักพักก็บอกว่า ขอไปจอดที่บ้านลุงสา ก็มีการพูดคุยซักถามกันสักพัก ก็ไป
รวมตัวกันที่บ้านลุงคิน+ป้าแจ่ม และทีมวิจัยก็ทานอาหารเที่ยงร่วมกับชาวบ้านคอกควาย ซึ่งป้า
แจ่มเป็นคนช่วยอำนวยความสะดวกให้ พอทานอาหารเสร็จก็มานั่งคุยกันต่อ สักพักลุงสาก็ร้อง
เพลงภาษากุ้งให้ฟัง พอคุยไปได้สักพักก็ขอตัวไปจุดต่อไป ป้าอึ้งก็พาไปบ้านป้าแหว็ด พอป้า
แหว็ดรู้ว่าเรามาทำอะไร แกก็โทรตามลูกๆ ให้มาพูดคุยด้วยและลูกๆ ของป้าแหว็ดสามารถพูด
ภาษาได้ทุกคนและถามว่าพูดคุยกันด้วยภาษาย่อยไหม เขาก็ตอบว่าย่อย ยังมีคนแปลกหน้าเข้า
มาหากก็จะสื่อสารกันเองด้วยภาษาละว่า ในบางช่วง คือช่วงที่ไม่อยากให้คนอื่นรับรู้ สักพักก็คุย
กับลูกของป้าแหว็ด ชื่ออำนวย และชักชวนไปร่วมงานรวมพลที่มหาวิทยาลัยมหิดล พวกเขาก็ตื่น
ใจและรับปากว่าจะไปด้วยและถามเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางว่าเขามีให้หรือว่าเราต้องออก
เอง ก็บอกว่าทางโครงการจ่ายให้แล้วถามต่อว่าจะมั่นใจได้แค่ไหน ก็บอกว่ามั่นใจได้เพราะเงิน
อยู่ที่บ้านเรา ทีมวิจัยบริหารกันเองและให้ชวนเพื่อนไปด้วย 1 คน เขาก็ชวนเราไปด้วยแล้วก็
กลับมาที่บ้านป้าอินเพื่อหาเพื่อนที่จะไปกับที่อำนวย ซึ่งเราได้พูดคุยให้ฟังว่าไปทำอะไรบ้าง พอ
อธิบายและพูดคุยกันสักพักและรู้ว่าได้คนเพิ่มอีกหนึ่งคน พอเริ่มเย็นก็ลากันกลับบ้าน

บทสรุป

การเยี่ยมบ้านคอกควายครั้งแรก “ความรู้สึก” ดีใจที่เห็นทุกคนที่ทีมวิจัยเข้าไปหา
ก่อนข้างให้การต้อนรับดีและเป็นกันเอง ได้เห็นน้ำใจคนชนเผ่าเดียวกัน

สิ่งที่มองเห็น

ความแตกต่าง ภาษาในบางคำและสำเนียงที่บางครั้งไม่เหมือนกันแต่สามารถสื่อสาร
และแปลเป็นคำเดียวกัน เมื่อชาวกุ้ง 2 กลุ่มได้มาพบเจอกัน ทำให้ได้ไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ
และเมื่อขอความร่วมมือก็ง่ายขึ้น เช่น ถ้าขอให้พาไปบ้านคนละว้าด้วยกัน เขาก็พาไป เพราะ
ครั้งแรกเรายังไม่รู้จักบ้านใครเลย ต้องให้คนในพื้นที่พาไป มีการทำอาหารให้รับประทานร่วมกัน
และคนกึ่งที่บ้านคอกควายนั่น แม้จะสมรสกับคนต่างเชื้อสายก็สามารถทำให้คู่สมรสพูดและฟัง
ภาษากุ้งได้ แต่มาถึงรุ่นลูกก็ไม่ค่อยมีคนพูดเท่าไร แต่ยังฟังรู้เรื่องอยู่ และการฟื้นฟูภาษาที่
หมู่บ้านนี้คงดีไม่น้อยเพราะสามารถฟังรู้เรื่องและเขียนได้

สิ่งที่ได้

- ได้รู้ว่ายังมีคนพูดภาษากุ้งอยู่จำนวนมาก

- ได้คนที่คิดว่าจะเป็นแกนนำได้ 2 คน
- ได้รับรู้จำนวนประชาชนกลุ่มคร่าวๆ
- ได้เห็นสิ่งที่กำลังจะทำให้ภาษากุ่มหมดไป คือ ลูกหลานกุ่มนิยมพูดภาษาไทย
ค่อนข้างมากและไม่ค่อยพูดภาษากุ่มแม้จะฟังรู้เรื่อง

วันที่ 23 ตุลาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	ถอดบทเรียนกิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายที่ "บ้านคอกควาย" ครั้งที่ 1
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อถอดบทเรียนการทำกิจกรรม
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 07.00 น. – 12.00 น. – ศูนย์ละว้า
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	ทีมวิจัย

วิธีการ

วันนี้พี่เลี้ยงมาและได้ชวนคุยเรื่องการไปบ้านคอกควายเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2552 ในหัวข้อว่าก่อนไปได้วางแผนกันก่อนหรือไม่ ไปแล้วเป็นอย่างไร สิ่งที่ได้รู้ได้เห็น มีอะไรบ้างสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนไป

- มีการคุยวางแผนกันก่อนแล้วว่าไป
- คุยกันอย่างไม่เป็นทางการว่าจะไป (ใครไปบ้าง, ไปตอนไหน, ไปแล้วจะได้อะไร, จะทำอะไรต่อได้มั้ย)

ไปถึง

- ไปเจอป้าอิน
- บอกวัตถุประสงค์การมา/แนะนำตัว
- เดินเที่ยวบ้านทีละหลัง

สิ่งที่ได้รู้ได้เห็น

- ได้ข้อมูลจำนวนคนพูดภาษากุ่มได้ประมาณ 50 คน เด็กฟังได้แต่ไม่ยอมพูด
- ได้เห็นคนที่สนใจมาร่วมงาน
- ได้พบปะคนกุ่มด้วยกัน
- ได้พูดภาษากุ่มด้วยกัน ทำให้ได้พบความแตกต่างของภาษาอยู่ในเรื่องของเสียง/คำ
- ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของที่นี่ คือ เด็กไม่ยอมพูดภาษากุ่ม

สิ่งที่แตกต่างจากบ้านกกเชียง

- คนมีสุขภาพแข็งแรงกว่า/เด็กเล่นของเล่นธรรมชาติ
- สภาพบ้านเป็นเหมือนบ้านกกเชียงเมื่อ 20 ปีที่แล้ว
- ที่ตั้งบ้านอยู่ห่างกัน ทำให้การสื่อสารภาษากุ่มระหว่างบ้านหายไป

- ไร่อยู่ติดกับบ้าน
- ยังมีลักษณะเป็นธรรมชาติ/ไม่เจริญเท่าบ้านกกเชียง
- ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม พอเพียง พึ่งธรรมชาติ
- สภาพเศรษฐกิจดีกว่า (มีรถใช้ทุกบ้าน)
- ใช้ที่ดินของหลวง (สหก.-สิทธิที่ดินทำกิน)
- พูดภาษากุ้งได้ดี/พูดคล่อง
- ไม่ค่อยถนัดในการต้อนรับคนผู้มาเยือน

ความรู้สึก

- ภูมิใจ เขามาคุยด้วย พบปะสังสรรค์ พูดคุย
- เขาอยากเข้าร่วม มาที่บ้านกกเชียง มาฝึกทอผ้า
- เขาต้อนรับดี รู้สึกดีใจและดีใจที่เห็นพวกเขาไป อยากรู้จักเรามากขึ้น

สิ่งที่ทำได้

- พูดคุยสื่อสารได้ดี
- ชักจูงหาแนวร่วมได้
- นำหมอ เป็นผู้นำกลุ่มได้ดี
- มีความพยายามในการพูดภาษากุ้งมากขึ้น

จะดีกว่านี้ถ้า

- ต้องนัดหมายกันให้ดีกว่านี้
- ให้เขาเตรียมทีมไว้
- ไปบ้านป่าอึ้งจะเจอคนแก่เยอะ
- ออกจากบ้านกกเชียงช้ากว่าเดิม
- อยากจะค้างคืนที่นั่น แต่เขาอาจจะไม่สะดวก
- บอกวัตถุประสงค์การทำงานให้ชัดเจนให้เขาเข้าใจ
- เอาหนังสือ/ตัวอย่างงานที่เราทำไปให้เขาดูด้วย

สิ่งที่ทำต่อไป

- สร้างเครือข่ายกับบ้านคอกควาย
- เชิญเขามาร่วมงานที่บ้านเมื่อมีงาน
- ไปบ้านคอกควายอีกเพื่อเชื่อมต้องงานให้ได้

แผนงานที่จะทำต่อไป

ไปบ้านคอกควายอีก 2 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2551

กิจกรรม	เยี่ยมบ้านคอกควาย
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของคนท้อง 2. เพื่ออยากรู้คำตอบว่าอยากทำงานร่วมกันไหม 3. เพื่อสัมผัสคนท้องในส่วนที่เหลือ
เวลาสถานที่	เวลา 07.00 น. – 18.00 น. – บ้านคอกควาย ต.ทองหลาง อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี
กลุ่มเป้าหมาย	1. ทีมวิจัยบ้านกกเขียง 2. ชาวบ้านที่สนใจที่บ้านคอกควาย

วิธีการ

เดินทางออกจากหมู่บ้านประมาณ 7.30 น. เดินทางโดยรถยนต์ไปกัน 9 คน พอไปถึงตัวอำเภอบ้านไร่ก็แวะซื้ออาหารว่างและอาหารกลางวันติดไปด้วยและล้างรูปกับถ่ายเอกสารด้วย พอเสร็จธุระก็เดินทางต่อถึงหมู่บ้านคอกควายเกือบ 10 โมง ก็แวะมาพักท่ายป่าอินก่อนและนั่งคุยจีปาระลึกพักก็พูดเรื่องทำตัวเขียนและชวนป่าอินมาฝึกเขียนด้วยกัน ป่าอินบอกว่ายังไม่แน่ใจรอให้ถึงเวลาก่อนก็ฝากป่าอินไว้ว่าลองคิดดูนะ เพราะอนาคตภาษากองอาจจะไม่มีคนพูดอีกแล้ว หากเราไม่เริ่มอนุรักษ์เสียตั้งแต่ตอนนี้แล้วก็คุยต่ออีกสักพักก็ขอตัวไปที่บ้านอำนวย พอถึงเขาก็หาน้ำมาให้กินและเรียกมานั่งแล้วขอตัวไปตามคนอื่นๆ ให้มารวมตัวกัน ช่วงที่รอชาวบ้านคอกควายอยู่นั้นก็บอกให้ทีมวิจัยทานอาหารก่อน พอคนมาครบก็ได้เริ่มคุยกัน ทานอาหารยังไม่เสร็จชาวบ้านก็เริ่มทยอยกันมาเรื่อยๆ ก็มีการทักทายกันสักพักก็เริ่มเปิดประเด็นคุยโดยถามว่า หลังจากที่เรามาครั้งหนึ่งแล้ว ได้มีการพูดคุยอะไรบ้างหรือเปล่า ลำดับถามว่า "อยากให้เราทำอะไรบ้าง แล้วต้องเริ่มยังไง" ณวีวรรณ บอกว่า "เรามาชวนคนที่นั่นฝึกให้เขียนภาษาละว่า เพราะตอนนี้เราทำกันอยู่ที่บ้านกกเขียง แต่กำลังคนเรามีไม่พอ เลยอยากให้มาร่วมที่เป็นคนท้องเหมือนกัน" บัวไหลถามว่า "แล้วใครเป็นคนสอน มีอาจารย์มาสอนหรือ แล้วแน่ใจได้ยังไงว่าเขาพูดเป็น" ธิดาตอบว่า "ไม่ใช่อาจารย์ที่อื่นมาสอนหรือก ตัวธิดาเองนี่แหละจะเป็นคนฝึกเขียนให้แต่ขอไปพัฒนาตัวเขียนเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย ก็จะพาเขียนได้แล้วเพราะอยากให้ตัวหนังสือภาษาละว่าเก็บไว้ให้รุ่นลูกหลานได้ศึกษา ซึ่งต่อไปไม่รู้อาจจะมีคนพูดอยู่อีกหรือเปล่า และคิดว่ามีคนสนใจจะทำไหม ก็มีหลายคนบอกว่าสนใจแล้วถามว่าจะมีประมาณกี่คน เขาก็ร่วมจำนวนคนได้ประมาณ 6-7 คน แล้วก็ให้เขาฝึกเขียนภาษากองให้ดูไม่ต้องกลัวว่าจะผิดหรือถูก ยามก็ถามว่า "จะให้เขียนอะไร ก็บอกว่า คำอะไรก็ได้ที่ตัวเองคิดออก" แล้วเขาก็ลงมือฝึกทำดูก็พอทำได้และคิดว่าถ้าได้มีการฝึกระบบตัวเขียนน่าจะคล่องเร็วขึ้น พอให้กลุ่มบ้านคอกควายฝึกเขียนสักพักก็ขอตัวไปเดินเที่ยวบ้านคนท้องอีกกลุ่มที่เรายังไม่รู้จัก โดยมีอำนวย ยาม และลำควนพาไป ก็เดินไปแต่ละบ้านเรื่อยๆ และมาหยุดนั่งคุยกันที่บ้านของพี่น้องและชักชวนเขาทำงานด้วยกัน ดูท่าทางเขาก็ไม่มั่นใจเท่าไร อาจจะเป็นเพราะว่าเขายังไม่ค่อยรู้จักเราเท่าไร

แต่ก็มีอำนาจและยามช่วยพูดและยืนยันได้ว่าเคยไปร่วมงานกับเราแล้วที่ ม.มหิดล ครั้งหนึ่ง เขาเลยบอกว่าถ้ายังงั้นก็อยากลองทำดูเหมือนกัน แต่ว่ากำลังหักข้าวโพดอยู่จะไปได้อย่างไร จิวรรณก็บอกว่า " ที่หมู่บ้านก็กำลังจะหักเหมือนกัน อย่างนี้ไหมให้ทางกลุ่มบ้านคอกควายเป็นคนกำหนดแล้วกันว่าจะว่างตรงกันวันไหน เพราะไม่อยากให้ทำงานแล้วอึดอัดใจและไม่อยากให้มีปัญหาทางบ้านอีกด้วย อยากให้ทำด้วยความสบายใจแล้วก็กำหนดว่าจะทำกันวันไหน แล้วทีมวิจัยก็จัดเบอร์โทรไว้ให้หากมีการเปลี่ยนแปลงอะไร ก็ช่วยโทรแจ้งทางเราด้วย แล้วก็นั่งคุยกันสักพักมองดูนาฬิกาแล้ว 17.00 น. ก็เลยลากลับเพราะต้องเดินทางอีกไกล พอล่าลากันเสร็จก็ขึ้นรถกลับบ้าน มาถึงหมู่บ้าน 18.30 ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

วันที่ 31 มกราคม 2552

กิจกรรม	เยี่ยมบ้านคอกควาย ต.ทองหลาง อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี
วัตถุประสงค์	เพื่อหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน
เวลาสถานที่	เวลา 07.00 น. – 16.00 น. – บ้านคอกควาย ต.ทองหลาง อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี
กลุ่มเป้าหมาย	1. พี่เลี้ยงทีมวิจัย 2. ทีมวิจัย

วิธีการ

เข้าออกเดินทางจากบ้านกกเชียงประมาณ 07.00 น เดินทางโดยรถยนต์ของ อ.มยุรี พอไปถึงตลาดบ้านไร่ก็หยุดซื้ออาหารกลางวันและอาหารว่าง พอซื้อเสร็จก็เดินทางกันต่อประมาณ 09.30 น. ก็มาถึงหมู่บ้านแะบ้านป่าอินก่อน พุดคุยกันสักพักก็เดินทางต่อไปที่บ้านอำนาจ พอไปถึงก็หักทอยพุดคุยกันสักพัก อำนาจก็ไปตามชาวบ้านมารวมตัวกันในช่วงนั้น พี่เลี้ยงและทีมวิจัยก็ทานอาหารไปเรื่อย เพราะว่าถ้าชาวบ้านมาแล้วจะได้เริ่มคุยเลย สักพักคนก็รวมตัวกันครบและนำตัวพี่เลี้ยงกับชาวบ้าน พอแนะนำตัวเสร็จ อ.มยุรี ก็เปิดประเด็นคุยว่าอยากให้ทั้งสองกลุ่มรวมตัวกันอนุรักษ์ภาษาเพราะว่าภาษาก่อนกำลังจะหมดไปจากประเทศแล้ว และอยากให้เริ่มอนุรักษ์ภาษากัน แต่กลุ่มก่องบ้านกกเชียงได้เริ่มทำมาหลายปีแล้ว พลังคนไม่พอก็เลยอยากให้กลุ่มก่องบ้านคอกควายมาร่วมทำด้วยแต่ไม่ทราบว่ ทางชาวบ้านคอกควายอยากทำด้วยหรือเปล่า ก็เลยมาเพื่อฟังคำตอบ หลังจากทีมได้ลงพื้นที่หลายครั้งแล้วแต่ยังไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน มาครั้งนี้ก็อยากได้คำตอบซึ่งเราไม่บังคับใจกันหรือถ้าอยากจะดูการทำงานของกลุ่มก่องบ้านกกเชียงก่อนก็ได้ แล้วกำหนดวันกันว่าจะลงวันไหน ก็ตกลงกันว่าคอกควายจะมากกเชียงวันที่ 6 ก.พ.52 ให้หารถมาจากบ้านคอกควายโดยทีมวิจัยจะรับผิดชอบค่ารถให้ พอตกลงกันเสร็จก็เดินทางมาอีกจุดหนึ่งของชุมชนซึ่งมีชาวก่องอาศัยอยู่จำนวนหนึ่งเดินทางหักทอยกันหลายบ้านก็มาหยุดคุยที่บ้านพี่มุข ซึ่งสภาพไม่ค่อยดีและได้ชักชวนแหวน ซึ่งดูจะสนใจอยากทำภาษากับเราให้ไปร่วมงานที่สุรินทร์และถามครอบครัวเขา ก็ให้ไปไม่ว่าอะไรและขอเบอร์โทรติดต่อด้วย และคุยกันสักพักก็ลองให้ชาวบ้านคอกควายลองเขียนภาษาดู พวกเขาก็

พอเขียนได้จะผสมไม่ได้เพียงบางคำ ถ้าได้ฝึกระบบตัวเขียนน่าจะเข้าใจได้ เราพูดคุยกันจนประมาณ 15.30 น. ก็ขอตัวเดินทางกลับบ้าน โดย อ.มยุรี มาส่งถึงหมู่บ้านกกแดด ทีมวิจัยก็ต่อมอเตอร์ไซด์เข้าหมู่บ้าน

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2552

กิจกรรม เย้าและเยือนระหว่างละว้าคอกควายมาบ้านละว้ากกเชียง

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้คนคอกควายมาดูว่าเราทำอะไร ทำจริงหรือไม่
2. เพื่อให้มาดูระบบเขียนเพื่อจะได้ตัดสินใจว่าจะทำงานร่วมกันหรือไม่

เวลาสถานที่ เวลา 07.30 น. – 16.00 น. – ศูนย์ละว้า

กลุ่มเป้าหมาย 1. ทีมวิจัยกลุ่มก้องบ้านกกเชียงและคนในชุมชน
2. กลุ่มก้องบ้านคอกควาย

วิธีการ

เช้าเราก็ตอผ้ากันต่อจากที่นักเรียนยังทำไม่เสร็จ บางคนก็เย็บย้อมที่ทอเสร็จแล้วต่อจากเมื่อวาน จนประมาณ 4 โมงเช้า กลุ่มบ้านคอกควายก็เดินทางมาถึงก็ทักทายกินน้ำกินทำกันก่อน เขาพากันขึ้นมาดูงานทอผ้าของเราและสนใจมาก สักพักก็ชวนกันลงมานั่งคุยที่ตัวตึก เพราะอากาศเย็นและมีโต๊ะให้ทำงานด้วยและปล่อยให้คนสอนทอผ้ากับผู้เรียนอยู่กันตามลำพัง พอหนึ่งคุยกันธิดาก็ถามว่า “พอเห็นแล้วรู้สึกยังไงเหมือนที่คิดหรือเปล่า” พี่ลัดวนก็บอกว่า “ไม่คิดว่าจะมีที่ให้หนึ่งคุยนั่งทำงานเป็นสัดส่วนแบบนี้และมีงานภาษาที่ทำไว้แล้วก็เยอะเหมือนกัน” จงรักก็ถามว่า “ดูที่เราทำหนังสืออ่านแล้วเข้าใจไหมและเป็นยังไงบ้าง” พี่ยามบอกว่า “ก็อ่านเข้าใจนะ แต่ไม่ทุกคำหрокและชอบเป็นบางเรื่อง” ณวิวรรณก็ถามว่า “ถ้าเกิดให้ทำจะทำได้ไหม เป็นเรื่องจริงหรือสมมุติขึ้นเองก็ได้ เขียนตามความที่เราคิดว่าเราอ่านเข้าใจ ส่วนจะถูกหรือผิดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง”

รูปที่ 12 ชาวบ้านคอกควายมาเยี่ยมชมการทำงานของทีมวิจัยที่บ้านกกเชียง

พอดกลงกันว่าจะทำก็เลยให้อ่านและดูระบบตัวเขียน จากนั้นก็ให้ฝึกเขียนก่อน พอฝึกเขียนไปได้สักพักก็ให้แต่งเรื่องของแต่ละคนลงในสมุดก่อน แล้วที่มวิจยก็ทำหนังสือเล่มเล็กให้ดูเหมือนฟ้ายามและฟี่แหวนจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่นเพราะสามารถแต่งเรื่องและเขียนภาษาได้ค่อนข้างดี จากนั้นก็สอนให้วัดระดับตัวหนังสือและพื้นที่วาดภาพและบอกว่าถ้าใครไม่สามารถวาดได้ก็ให้ช่วยกันทำก็ได้ ที่มคอกควายก็ลองช่วยกันทำสักพักก็บอกให้หยุดทำก่อนก็ได้ แล้วเอากลับไปทำที่บ้านเพราะใกล้ 4 โมงเย็นแล้ว เตี่ยวจะกลับถึงบ้านมืดเกินไป จากนั้นก็แยกย้ายกันทำธุระส่วนตัวพอเสร็จต่างก็มาขึ้นรถและเดินทางกลับบ้าน ส่วนที่มวิจยก็อยู่เคลียร์เรื่องค่าอาหารและค่าเดินทางด้วย พอเสร็จก็เก็บงานที่เอามาโชว์และอุปกรณ์งานทอผ้าด้วย

3.6 การเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวกิ่งด้านต่าง ๆ

นอกจากการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมแล้ว เพื่อให้ภาษาและวัฒนธรรมของชาวกิ่งยังคงอยู่ ที่มวิจยและชาวกิ่งคนอื่น ๆ ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวกิ่ง ให้เป็นที่รู้จักของคนอื่นทั่วไป ในงานแข่งขันมินิมาราธอน พิชิตยอดดอย เขาเทวดา ซึ่งจัดขึ้นที่ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สัตว์สวนป่าหุเคย, งาน 116 วัน วันแม่ถึงวันพ่อที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขมิ้นจัดขึ้น และการให้ข้อมูลทางโรงเรียนด้านข้างวิทยาในโครงการโรงเรียนในฝัน ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

วันที่ 25 เมษายน 2551

<u>กิจกรรม</u>	การฝึกซ้อมเต้น เพื่อเผยแพร่วิถีชาวกิ่ง
<u>วัตถุประสงค์</u>	1. เพื่อให้เด็กจำท่าเต้นทุกท่าให้ขึ้นใจ 2. เพื่อสอนเด็กให้รู้จักภาษาและคำแปลง่าย ๆ เพื่อไว้สื่อสารกับผู้ชมที่ซักถาม
<u>เวลาที่จัด</u>	07.00 – 15.00 น.
<u>สถานที่จัด</u>	บ้านมนัส
<u>ผู้เข้าร่วมกิจกรรม</u>	1. ที่มวิจย 2. เด็กในชุมชน

วิธีการ

นัดเด็กมารวมตัวกันที่บ้านมนัส เพื่อซ้อมเต้นโดยใช้เทปในรถยนต์เปิดที่ลานหน้าบ้าน และมีที่มวิจย ไปนั่งดูการซ้อมเต้น มีผู้ปกครองมาดูบ้าง พอเด็กเต้นจนเหนื่อยก็เรียกมากินขนมและเครื่องดื่มที่ที่มวิจยจัดมาให้แล้วซ้อมกันต่อ จนใกล้เที่ยงก็หยุดทานอาหารเที่ยงแล้วช่วงบ่ายก็ซ้อมกันต่อ มีการปรับเปลี่ยนท่าเต้นเล็กน้อย เพื่อให้อ่อนช้อยและคนดูสามารถมองแล้วเข้าใจว่าเป็นท่าเต้นในการทำอะไร และนัดให้เอาเสื้อผ้ามาดูก่อนเพื่อความพร้อม แล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน

ผลการทำกิจกรรม

เด็กขอมจะเริ่มคล่องพร้อมกัน และหัดพูดภาษากุ้งได้บางคำ ชุดการแสดงพร้อมและมี
ชื่อเสริมคือถูงมือ และเครื่องแต่งตัว

วันที่ 26 เมษายน 2551

กิจกรรม การรำเพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตชาวกุ้งและภาษากุ้งในงานแข่งขันมินิมาราธอน
พิชิตยอดดอย เขาเทวดา

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อต้องการเผยแพร่วิถีชีวิตชาวกุ้งให้ชนกลุ่มอื่นรับรู้
2. ให้เด็กกล้าแสดงออกและภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตน
3. เพื่อซึมซับวิถีชีวิตและภาษาแก่เยาวชน

เวลาที่จัด 08.00 – 20.00 น.

สถานที่ที่จัด ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สัตว์สวนป่าหุเคย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 1. เด็กในชุมชน
2. ทีมวิจัย
3. แยกผู้มาร่วมงานที่ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สัตว์สวนป่าหุเคย

วิธีการ

สองโมงเช้าเด็กมารวมกลุ่มกันซ้อมเต้นที่บ้านมนัส เพื่อทวนให้มั่นใจจนใกล้เที่ยงก็แยก
ย้ายกันไปกินข้าว อาบน้ำให้มาพร้อมกันเวลา 14.00 น. ที่บ้านฉวีวรรณ พอทุกคนมาพร้อมกัน
ก็ออกเดินทางโดยใช้รถสองคันเพราะมีเด็ก 14 คนและทีมวิจัยอีก ทำให้รถไม่พอนั่งต้องใช้สอง
คัน พอไปถึงสถานที่แสดงประมาณสี่โมงเย็น พอไปถึงก็หาเวทีแสดงไม่เจอ มนัสต้องโทรถาม
คุณยุวกานต์ ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าไปติดต่อมาแสดงถึงได้ว่าจุดไหน พอถึงที่แสดงคุณยุวกานต์ก็ให้พา
เด็กๆ ไปทานข้าวซึ่งได้เตรียมไว้ให้ทุกกลุ่ม พอทานข้าวเสร็จก็มาแต่งตัวในห้อง รำกลองยาว
สระกระโจม โดยแสดงชุดแรกฝนกติก ต้องเปลี่ยนมารำในห้องประชุม กลุ่มรำวงกะเหรี่ยงห้วย
หินดำแสดงเป็นชุดที่ 2 และรำแคนกุ้งชุดที่ 3 แต่มีการปรับเปลี่ยนวิธีรำ เพราะสถานที่คับแคบ
เลยให้เด็กยืนหน้ากระดานเรียงสองแถว พอแสดงจบ พี่มนัสกล่าวบอกสถานที่อยู่ของชุมชนและ
เล่าเรื่องโครงการวิจัยทั้งเก่าและใหม่เล็กน้อย เนื่องจากมีเวลาไม่มากและได้มี ส.ส.ในพื้นที่ชื่อ
เสมอกัน เทียงทำ ได้เอ่ยปากชมว่าดีนะ เพราะผมเคยเข้าไปในหมู่บ้านและเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ยัง
ใช้ถนนแดงในการเข้าออกในหมู่บ้าน แต่สามารถทำให้คนรู้จักเราได้เกือบทั้งจังหวัด และชอบ
การแสดงวิถีชีวิตชาวละว้ามาก มันบ่งบอกตัวตนที่เราเป็นอยู่ในปัจจุบันให้คนที่ดูการแสดงได้
เห็น

ผลการดำเนินกิจกรรม

การแสดงผ่านพ้นไปด้วยดีเด็กๆ ดีใจที่ได้รับคำชมจากหลายๆท่าน ดีใจที่ได้เป็นผู้ตอบ

คำถาม คำแปลภาษาให้คนที่สอบถามแม้จะถูกบ้างผิดบ้าง

ข้อเสนอแนะ

เด็กอยากให้มิกล้องมาเก็บภาพตอนที่พวกเขากำลังเดิน เพื่อที่จะได้อาไปให้ผู้ปกครอง และเพื่อนได้ดู

วันที่ 3 ธันวาคม 2551

<u>กิจกรรม</u>	งาน 116 วัน วันแม่ถึงวันพ่อ
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตชาวละว้า (ก่อง)
<u>เวลาสถานที่</u>	เวลา 14.00 น.- 21.00 น. – ลานหน้า อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี
<u>กลุ่มเป้าหมาย</u>	1. เด็กในชุมชน 2. ทีมวิจัย

วิธีการ

เช้าเด็กก็ต้องไปเรียนตามปกติแต่หลังทางอาหารเที่ยง ผู้อำนวยการโรงเรียนก็ปล่อยให้เด็กที่จะต้องไปเดินกลับบ้านก่อนได้ พอมาถึงบ้านก็ให้เด็กซ้อมเต้นอีก 4 รอบ จากนั้นก็ให้ไปอาบน้ำเตรียมตัวและตรวจดูอุปกรณ์การแสดงว่าครบหรือยัง ประมาณบ่าย 3 โมงเศษ ทุกคนก็พร้อมเดินทางโดยรถยนต์ 2 คัน เพราะจะต้องเอาคนแก่ไปด้วย พอเดินทางไปถึงก็ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เขาก็พาไปห้องแต่งตัวพอขึ้นไปห้องแต่งตัวก็จะจัดคิวกลุ่มไหนขึ้นก่อนให้มาแต่งตัวก่อน คนที่เหลือก็เปลี่ยนเสื้อผ้ารอ และมีคนช่วยจัดชุดให้และช่วยเรื่องการแต่งกายด้วย คนไหนยังไม่ถึงคิวหรือเสร็จแล้วก็ซ้อมเต้นไปพลางๆ ก่อน พอแต่งตัวเสร็จก็มาทานข้าวกัน ทานไปได้สักพักก็มีคนวิ่งขึ้นมาบอกว่าใกล้จะถึงคิวแล้ว พอจบการแสดงของชุดที่อยู่บนเวทีก็จะเป็นการแสดงของกลุ่มเรา เลยบอกให้เด็กเตรียมตัวลงข้างล่าง ห้าคนกินข้าวยังไม่อิ่มก็วิ่งตามเพื่อลงมากับบอกว่ากินก่อนก็ได้ เขาก็บอกว่าเตี้ยเดินเล็กแล้วค่อยกลับขึ้นมากินใหม่ พอลงมาก็นั่งรอประมาณ 5 นาทีก็ถึงเวลาแสดงชุดแรก “รำละว้า 4 ตระกูล” แล้วมา “รำแคน” ชุดท้าย “รำกระดัง” พอเต้นเสร็จวิทยากรก็เชิญชาวบ้านละว้าขึ้นเวทีและมีการพูดคุยและซักถามแต่ละคน ชุดท้ายพี่มนัสมีการเล่าถึงการอนุรักษ์ภาษาและบอกว่าภาษาละว้าก็ยังมียู่ที่ จ.อุทัยธานี อีกที่หนึ่ง และกล่าวขอบคุณพิพิธภัณฑ จ.สุพรรณบุรี, ม.มหิดล และ สกว. ที่ช่วยหนุนให้เรามีวันนี้ด้วย พอกล่าวเสร็จ นายก อบต. ก็ขึ้นมอบรางวัลให้ เป็นอันสิ้นสุดการแสดงวันนั้น หลังจากนั้นก็ปล่อยให้เด็กเดินซื้อของตามสะดวก จนประมาณ 4 ทุ่มเศษ ก็เดินทางกลับบ้านมาถึงบ้านเที่ยงคืนแล้วมอเตอร์ไซด์ไปส่งเด็กๆ ตามบ้าน